?

השאלה כטקסט – חוברת עבודה לכיתה ט'

מהדורה למורה · רגיל

קוראים את השאלה לפני שעונים: חמישה שלבים, שלושה ממדים, חמישה טקסטים

1 2 3 4 5

יצרה: רוית ראש בן ישי

מהדורה למורה

מטרות החוברת

- התלמידים יקראו את השאלה כטקסט: יפיקו ממנה מידע לפני שהם ניגשים לטקסט.
- התלמידים יסמנו מילות שאלה ומגבילים (מספר, פסקה, "נמקו") ויבינו מה כל אחד דורש.
- התלמידים יזהו את ממד השאלה – איתור מידע, פרשנות והיסק, הערכה וביקורת – ויתאימו את צורת התשובה.
- התלמידים יכתבו תשובה מלאה ויבדקו אותה מול הסימונים שלהם.

השיטה בחמישה שלבים

1

👀 קוראים את השאלה

קוראים את השאלה או ההוראה עד הסוף – לאט, ואפילו פעמיים.

שאלה היא טקסט קצר: יש בה נושא, מידע והוראה. אל תקפצו לתשובה לפני שסיימתם לקרוא.

2

💡 איזה מידע אפשר להפיק מהשאלה?

שואלים: על מה השאלה? על איזה חלק בטקסט? האם היא נותנת לי מושג, ציטוט או מספר פסקה?

לפעמים חצי מהתשובה כבר כתובה בשאלה – למשל "בפסקה 3 מסופר על...".

3

🖍️ מסמנים את מילות השאלה

מסמנים את מילת השאלה (מה, מדוע, הסבירו, השוו...) ואת המילים שמגדירות את המשימה (שתי, בפסקה 2, לדעתכם, נמקו).

מספר בשאלה = מספר החלקים בתשובה. "נמקו" = חייבים "כי...".

4

🧭 מה עליי לעשות כדי לענות?

מנסחים לעצמנו משפט אחד: "אני צריך/ה לחפש... / להסביר... / להביע עמדה ולנמק..., ומחליטים איפה מחפשים: בטקסט, בין השורות או בראש שלי.

כאן מזהים את ממד השאלה: איתור מידע, פרשנות והיסק, או הערכה וביקורת.

5

✍️ מבצעים את המשימה

עונים במשפט מלא, משתמשים במילים מהשאלה בפתיחת התשובה, ובודקים: עניתי על כל החלקים?

בדיקה אחרונה: חוזרים לסימונים של שלב 3 ומסמנים ✔ ליד כל חלק שעניתם עליו.

שלושה ממדים של שאלות

🔍 איתור מידע

איפה התשובה? המידע כתוב בטקסט במפורש
מילים מזהות: מה, מי, מתי, היכן, כמה, ציינו, העתיקו, מצאו, מנו
צורת התשובה: מוצאים את המקום בטקסט ומעתיקים או מנסחים במילים שלכם. אין צורך בדעה אישית.
לדוגמה: ציינו שני יתרונות של... על פי פסקה 2.

🧩 פרשנות והיסק

איפה התשובה? התשובה "בין השורות" – מחברים פרטים ומסיקים
מילים מזהות: מדוע, הסבירו, מה ניתן להסיק, מה הקשר, מה מטרת, מה תפקיד, השוו, למה התכוון/ה
צורת התשובה: טענה + הסבר + ביסוס מהטקסט ("כפי שכתוב... ").
לדוגמה: הסבירו מדוע הכותב/ת בחר/ה לפתוח בשאלה.

⚖️ הערכה וביקורת

איפה התשובה? מחברים את הטקסט לידע ולעמדה שלכם
מילים מזהות: האם, הביעו דעה, לדעתכם, נמקו, הציעו, האם הכותרת מתאימה, עד כמה משכנע
צורת התשובה: עמדה ברורה + 2 נימוקים + קשר לטקסט. כל עמדה מנומקת מתקבלת.
לדוגמה: האם לדעתכם הטיעון משכנע? נמקו.

מערך שיעורים – 4 שיעורים

שיעור 1 – השאלה היא טקסט (45 דק’)

- פתיחה (5): מציגים שאלה אחת על הלוח בלי טקסט ושואלים: ”מה אפשר לדעת רק מהשאלה?”
- הקניה (15): כרזת חמשת השלבים + שלושת הממדים; עוברים יחד על ”מילון מילות השאלה”.
- דוגמה מודרכת (15): דף ”מפרקים שאלה יחד” – המורה חושב/ת בקול בכל שלב.
- תרגול קצר (7): במשחק ”פרקו את השאלה” באתר – שתי שאלות בזוגות.
- סיכום (3): כרטיס יציאה – מילת שאלה אחת ומה היא דורשת.

שיעור 2 – תרגול מודרך: טקסט 1 (45 דק’)

- לפני הקריאה (5): שאלת הפתיחה של הטקסט.
- קריאה (10): קריאה בקול/שקטה, סימון מילים קשות (תיבת אוצר מילים).
- פירוק שאלות (20): כל שאלה – שלבים 1–4 בכתב, ורק אז שלב 5. המורה עוצר/ת אחרי שתי שאלות לבדיקה משותפת.
- שיתוף (7): השוואת סימונים בין זוגות – מי סימן מה ולמה?
- סיכום (3): מחוון עצמי.

שיעור 3 – מליווי לעצמאות: טקסטים 2–3 (45 דק’)

- חזרה (5): חידון מהיר באתר – זיהוי ממד לפי מילת השאלה.
- עבודה בזוגות (15): טקסט 2 – פירוק מלא.
- עבודה עצמית (20): טקסט 3 – רצועת השלבים המקוצרת.
- משוב (5): תשובה אחת מוקרנת ונבדקת יחד מול המחוון.

שיעור 4 – תרגול עצמאי והערכה: טקסטים 4–5 (45 דק’)

- פתיחה (3): ”מה הכי עוזר לי בפירוק שאלה?”
- עבודה עצמית (30): טקסט 4 או 5 (בחירה), כולל שאלות הערכה וביקורת.
- בדיקה עצמית (7): מחוון עצמי + סימון ✔ ליד כל חלק בתשובה.
- כרטיס יציאה (5).

הערה לשכבה

- בכיתה ט’ מדגישים שאלות השוואה וטיעון ומתרגלים ניסוח תשובה מלאה במבנה טענה–ביסוס–הסבר, כהכנה לתיכון.

מחוון להערכת העבודה (100 נקודות)

קריטריון	נק'	מה מצפים לראות
שלבים 1–4: פירוק השאלה (סימון מילות שאלה, זיהוי מידע, ניסוח "מה עליי לעשות", זיהוי ממד)	30	סימון מדויק של מילת השאלה ושל כל המגבילים (מספר, פסקה, "נמקו"); משפט "מה עליי לעשות" ברור; ממד מזוהה נכון.
איתור מידע – דיוק ושלמות	20	כל הפרטים הנדרשים, מהמקום הנכון בטקסט, בלי תוספות.
פרשנות והיסק – הסבר וביסוס	25	טענה + הסבר + ביסוס מהטקסט (ציטוט קצר או הפניה לפסקה).
הערכה וביקורת – עמדה ונימוק	15	עמדה ברורה, שני נימוקים לפחות, קשר לטקסט; כל עמדה מנומקת מתקבלת.
לשון התשובה	10	משפטים שלמים, פתיחה במילות השאלה, כתיב ופיסוק תקינים.

בכל טקסט בחוברת ניקוד השאלות מסתכם ב־100, וכך אפשר לבדוק גם טקסט בודד.

מפת התאמות והנגשות

מסלול	חנ"מ	עולים חדשים
יסודי (גשר)	הקראה לכל משימה, 2–3 אפשרויות, כפתורים גדולים	מילון חזותי (אימוג'י) למילות שאלה
חט"ב	רמז מדורג אחרי 2 טעויות, צבעים קבועים לממדים	בנק מילות קישור לפי תפקיד, משפטים קצרים בלי ניקוד
תיכון (גשר)	חלוקה לנתחים, בלי שעון עצר	מילון הקשה למילים מתקדמות + מילים נרדפות

מפתח תשובות

טקסט 1: בית שני, חדר משותף: איך נראים החיים בכפר נוער? (כתבה)

1. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: ציינו שלושה דברים ש אליאס עושה לבד מאז שהגיע לכפר הנוער, על פי פסקה 3.
חייבת לכלול: פעולה 1: מכבס לבד; פעולה 2: מנהל את הכסף לשבוע; פעולה 3: מחליט מתי ללמוד למבחן
תשובה לדוגמה: אליאס מכבס לבד, מנהל לעצמו את הכסף לשבוע ומחליט מתי ללמוד למבחן.

2. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: אילו שלושה חלקים כולל "מעגל התמיכה" שבונים בכפר לתלמידים חדשים?
חייבת לכלול: מדריך או מדריכה אישיים; שיחה שבועית; שותף או שותפה ותיקים בחדר
תשובה לדוגמה: מעגל התמיכה כולל מדריך או מדריכה אישיים, שיחה שבועית, ושותף או שותפה ותיקים בחדר.

3. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: מדוע חזר נתן ללמוד בתיכון בעיר מגוריו? ציינו את הסיבה כפי שהוא מתאר אותה.
חייבת לכלול: הסיבה: הוא צריך את המשפחה קרוב, בכל יום; ציון שהלימודים והאנשים היו טובים (הסיבה אינה המקום)
תשובה לדוגמה: נתן חזר כי הבין שהוא צריך את המשפחה שלו קרוב, בכל יום – לא בגלל המקום, כי לדבריו הלימודים היו טובים והאנשים מקסימים.

4. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: הסבירו את דברי אליאס: "בהתחלה זה הרגיש כמו משקולת. היום זה מרגיש כמו כנפיים." מה מלמד הדימוי על השינוי שעבר?
חייבת לכלול: משקולת = העצמאות הכבידה, הייתה עול; כנפיים = העצמאות נותנת חופש וביטחון; השינוי: מעול להעצמה, בעקבות הרגלים חדשים
תשובה לדוגמה: משקולת היא משהו כבד שמושך למטה: בהתחלה האחריות על הכביסה, הכסף והלימודים הכבידה על אליאס והייתה עול. כנפיים מרימות ומאפשרות לעוף: היום אותה עצמאות נותנת לו תחושת חופש, ביטחון ויכולת. הדימוי מלמד שהעצמאות עצמה לא השתנתה – השתנה היחס של אליאס אליה, כי רכש הרגלים והתחזק (אפילו בבית הוא נעשה זה שמזכיר לאחים לסדר).

5. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: מה ניתן להסיק מתגובת המדריכה יפית לבכי של אביגיל על הדרך שבה הצוות בכפר מתייחס לגעגועים? הביאו ראיה מהכתבה.
חייבת לכלול: מסקנה: הצוות רואה בגעגועים דבר טבעי ולא בעיה להעלים; ראיה (ציטוט/פרפרזה): "מי שמתגעגע, יש לו בית שאוהב אותו" / "לא ניסתה להעלים"; הרחבה: ליווי ותמיכה מובנים (פסקה 5)
תשובה לדוגמה: אפשר להסיק שהצוות מתייחס לגעגועים כדבר טבעי ואפילו חיובי, ולא כבעיה שצריך להעלים. יפית אמרה לאביגיל שהגעגוע "סימן טוב – שמי שמתגעגע, יש לו בית שאוהב אותו", והיא "לא ניסתה להעלים את הגעגוע, רק לימדה אותי לחיות לצדו". גם בפסקה 5 יפית מספרת שהשבועות הראשונים קשים ולכן בונים מעגל תמיכה – כלומר הצוות מצפה לגעגועים ונערך אליהם.

6. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: מדוע לדעתכם בחר הכתב לכלול בכתבה את סיפורו של נתן? מה תפקידה של פסקה 7 בכתבה כולה?
חייבת לכלול: פסקה 7 מציגה צד אחר / מגבלה – לא כולם נשארים; היא הופכת את הכתבה למאוזנת ואמינה; היא מכינה את העצות בפסקה 8 (לבחור לפי היכרות עם עצמך)
תשובה לדוגמה: עד פסקה 7 רוב הקולות בכתבה חיוביים כלפי הכפר. סיפורו של נתן מוסיף צד אחר: ניסיון שלא התאים, בלי להאשים את המקום. כך הכתבה נעשית מאוזנת ואמינה יותר ולא נראית כמו פרסומת. בנוסף, הפסקה מכינה את העצות בסיום – שכפר נוער "מתאים להרבה בני נוער, אבל לא לכולם", ושצריך לבחור מתוך היכרות עם עצמך.

7. פרשנות והיסק · 8 נק'
השאלה: מה המשמעות של המשפט החותם את הכתבה: "אל תשאלו רק אם המקום טוב. תשאלו אם הוא טוב בשבילכם"? הסבירו את ההבדל בין שתי השאלות.
חייבת לכלול: שאלה 1 בודקת את איכות המקום באופן כללי; שאלה 2 בודקת התאמה אישית – לצרכים, לאופי, לקשר למשפחה; דוגמה מהכתבה (נתן: מקום טוב, לא מתאים לו)
תשובה לדוגמה: השאלה "האם המקום טוב" בודקת את המקום עצמו: לימודים, צוות, תנאים. השאלה "האם הוא טוב בשבילכם" בודקת את ההתאמה בין המקום לבין האדם – האופי שלו, הצרכים שלו והקשר שלו למשפחה. סיפורו של נתן מדגים זאת: המקום היה טוב, אבל לא התאים לו כי הוא צריך את המשפחה קרוב.

8. הערכה וביקורת · 13 נק'
השאלה: השוו בין החוויה של שירה לבין החוויה של נתן בכפר הנוער. ציינו נקודת דמיון אחת ושתי נקודות שוני.
חייבת לכלול: נקודת דמיון (למשל: שניהם מתארים את הכפר כמקום טוב / שניהם למדו על עצמם); שוני 1 (משך השהות: שנה וחצי מול שלושה חודשים); שוני 2 (התוצאה/הצורך: נשארה ומרגישה בבית מול חזר כי צריך משפחה קרוב); שימוש במילות השוואה (גם... וגם / ואילו / לעומת)
תשובה לדוגמה: דמיון: גם שירה וגם נתן מדברים על הכפר בחיוב (נתן אומר שהלימודים היו טובים והאנשים מקסימים), ושניהם למדו משהו על עצמם. שוני 1: שירה נמצאת בכפר שנה וחצי, ואילו נתן היה בו שלושה חודשים בלבד. שוני 2: שירה מצאה בכפר חברות קרובה עם השותפה לחדר והחליטה להישאר, ואילו נתן הבין שהוא צריך את המשפחה קרוב בכל יום וחזר לתיכון בעיר מגוריו.

9. הערכה וביקורת · 12 נק'
השאלה: יפית טוענת: "חשוב לבחור מתוך היכרות עם עצמך, ולא רק כי חברים הולכים לשם." האם אתם מסכימים עם טענתה? הציגו עמדה ונמקו בשני נימוקים, אחד מהם לפחות מן הכתבה.
חייבת לכלול: עמדה ברורה בפתיחה; נימוק 1 מן הכתבה (למשל נתן, אביגיל, עצת שירה); נימוק 2 (מהכתבה או מהידע/הניסיון שלי); משפט סיכום
תשובה לדוגמה: אני מסכים עם יפית. ראשית, הכתבה מראה שגם מקום טוב לא מתאים לכולם: נתן אהב את הלימודים ואת האנשים, ובכל זאת הבין שהוא צריך את המשפחה קרוב – החברים במקום לא שינו זאת. שנית, מי שבוחר רק בגלל חברים עלול להישאר לבד אם החברים יעזבו או יתחברו לאחרים, ואילו מי שבחר מתוך עצמו ימצא כוח להתמודד עם קשיים כמו הגעגועים שתיארה אביגיל. לכן כדאי שהבחירה תתחיל בשאלה מה טוב בשבילי. (יש לקבל כל עמדה מנומקת, למשל עמדה חלקית: חברים הם שיקול לגיטימי, כי הם חלק ממעגל התמיכה.)

10. הערכה וביקורת · 13 נק'
השאלה: האם לדעתכם הכתבה מציגה תמונה מאוזנת של החיים בכפר הנוער, או שהיא נוטה לצד אחד? נמקו בעזרת שתי דוגמאות מן הכתבה.
חייבת לכלול: עמדה: מאוזנת / נוטה לצד החיובי; דוגמה 1 מן הכתבה; דוגמה 2 מן הכתבה; הסבר כיצד הדוגמאות מוכיחות את העמדה
תשובה לדוגמה: דוגמה א' (מאוזנת): לדעתי הכתבה מאוזנת. היא מציגה יתרונות, כמו העצמאות של אליאס והחברות של שירה, וגם קשיים: הבכי של אביגיל בלילות והריבים בחדר. בנוסף היא נותנת מקום לנתן, שעזב, ומצטטת את יפית שהכפר "לא מתאים לכולם". דוגמה ב' (נוטה): לדעתי היא נוטה לצד החיובי – כמעט כל הקשיים בכתבה נפתרים (אביגיל התרגלה, החדר כתב אמנה), ורוב המרואיינים נשארו בכפר; חסרים קולות של הורים או של תלמידים שעזבו מסיבות אחרות. (יש לקבל כל עמדה מנומקת בשתי דוגמאות.)

טקסט 2: לפני ששולחים הלאה: איך מזהים מידע אמין ברשת (מאמר מידע)

1. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: ציינו את ארבעת הכלים לבדיקת מידע שמוצגים במאמר.
חייבת לכלול: בדיקת המקור; בדיקת התאריך; הצלבה; קריאה זהירה של הכותרת
תשובה לדוגמה: ארבעת הכלים: 1. בדיקת המקור; 2. בדיקת התאריך; 3. הצלבה בין מקורות; 4. קריאה זהירה של הכותרת.

2. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: על פי פסקה 2, אילו שאלות כדאי לשאול כדי לבדוק את המקור? ציינו שלוש.
חייבת לכלול: שאלה 1: מי כתב?; שאלה 2: האם יש לו ידע או ניסיון בתחום?; שאלה 3: האם יש למפרסם אינטרס?
תשובה לדוגמה: מי כתב את הדברים? האם מופיע שם הכותב או הגוף המפרסם? האם יש לו ידע או ניסיון בתחום? (וגם: האם יש למפרסם אינטרס, למשל אם הוא מוכר את המוצר שהוא משבח.)

3. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: איזו דוגמה מביא הכותב בפסקה 3 כדי להמחיש מדוע חשוב לבדוק את התאריך?
חייבת לכלול: הדוגמה: תמונת שיטפון ישנה שמוצגת כאילו צולמה אתמול; הקשר: מידע נכון יכול להיות ישן
תשובה לדוגמה: הכותב מביא דוגמה של תמונת שיטפון שצולמה לפני עשר שנים וחוזרת להסתובב כאילו צולמה אתמול. הדוגמה ממחישה שמידע יכול להיות נכון – אבל ישן ולא רלוונטי להיום (וגם נתון שהשתנה במשך חמש שנים).

4. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: הסבירו את המשפט מפסקה 4: "עשרה אתרים שמעתיקים זה מזה אינם עשרה מקורות, אלא מקור אחד שחוזר על עצמו." איזו טעות של קוראים המשפט בא למנוע?
חייבת לכלול: הסבר: הצלבה אמיתית דורשת מקורות עצמאיים; הטעות: לחשוב שמידע נכון כי הוא מופיע בהרבה מקומות; קישור לרעיון ההצלבה
תשובה לדוגמה: הכותב מסביר שהצלבה אמיתית היא השוואה בין מקורות עצמאיים, שכל אחד מהם בדק את העובדות בעצמו. אם עשרה אתרים פשוט העתיקו ידיעה מאתר אחד, יש בעצם רק מקור אחד – ואם הוא טעה, כולם טועים. המשפט בא למנוע את הטעות לחשוב שמידע נכון רק כי הוא מופיע בהרבה מקומות.

5. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: מדוע, לפי פסקה 6, דווקא ידיעה שמעוררת בנו רגש חזק דורשת בדיקה זהירה יותר? הסבירו את הקשר בין רגש לאמונה במידע.
חייבת לכלול: כשאנחנו נסערים אנחנו מאמינים מהר ומשתפים בלי לחשוב; ידיעות שגויות בנויות כדי לעורר פחד/כעס/התלהבות; מסקנה: הרגש הוא סימן לעצור
תשובה לדוגמה: לפי פסקה 6, ידיעות שגויות רבות נבנות בכוונה כך שיעוררו פחד, כעס או התלהבות. כשאנחנו נסערים, הרגש "מקדים" את המחשבה: אנחנו מאמינים מהר יותר ומשתפים בלי לבדוק. לכן דווקא כשידיעה מרגשת אותנו מאוד, הרגש עצמו צריך לשמש סימן אזהרה – לעצור, לנשום ולבדוק.

6. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: מה הכותב מתכוון במשפט "קורא ביקורתי אינו מי שלא מאמין לאף אחד, אלא מי שיודע למה הוא מאמין"? מה תפקידה של פסקה 7 במאמר?
חייבת לכלול: הסבר: ביקורתיות = אמון מבוסס על בדיקה, לא חשדנות כללית; תפקיד הפסקה: הסתייגות / איזון – למנוע מסקנה קיצונית; קישור: אמינות אינה "הכול או כלום"
תשובה לדוגמה: הכותב מבחין בין שני דברים: חשדנות כללית (לא להאמין לאף אחד) לבין ביקורתיות (להאמין רק אחרי שבדקתי, ולדעת על מה האמון שלי מבוסס). פסקה 7 מאזנת את המאמר: אחרי שהציג כלים לחשוד במידע, הכותב מזהיר מפני הקצנה – אמינות אינה "הכול או כלום", והמטרה היא לשאול את השאלות הנכונות, לא לפסול כל דבר.

7. הערכה וביקורת · 12 נק'
השאלה: השוו בין הכלי השני (בדיקת התאריך) לבין הכלי הרביעי (קריאה זהירה של הכותרת): באיזה מובן שניהם דומים, ובמה הם שונים?
חייבת לכלול: נקודת דמיון (למשל: שניהם מגינים מפני מידע שנראה נכון אך מטעה); נקודת שוני (מה בודקים: מתי פורסם מול האם הכותרת תואמת את התוכן); דוגמה מכל פסקה; מילות השוואה
תשובה לדוגמה: דמיון: שני הכלים מגינים מפני מידע שאיננו בהכרח שקרי אלא מטעה – תמונה אמיתית אך ישנה, או מחקר אמיתי שכותרתו מגזימה. שוני: בדיקת התאריך עוסקת בזמן – מתי פורסם המידע ואם הוא עדיין נכון (תמונת השיטפון), ואילו קריאה זהירה של הכותרת עוסקת בהתאמה בין הכותרת לתוכן (שוקולד ושפעת לעומת מחקר קטן על עכברים). בנוסף, את התאריך בודקים בפרט אחד, ואילו כדי לבדוק כותרת צריך לקרוא את הכתבה כולה.

8. הערכה וביקורת · 8 נק'
השאלה: הכותב מציע: "ואם לא הצלחתם לבדוק – פשוט אל תשלחו הלאה." האם לדעתכם זו עצה מעשית לבני נוער? הביעו עמדה ונמקו.
חייבת לכלול: עמדה ברורה; נימוק (מהמאמר או מניסיון); התייחסות לבני נוער דווקא
תשובה לדוגמה: דוגמה: לדעתי זו עצה מעשית, כי היא לא דורשת ידע מיוחד – רק לעצור. כפי שהמאמר מסביר, ידיעה שגויה מתפשטת מהר, וכל אחד שלא שולח הלאה עוצר את השרשרת. עמדה אחרת: היא קשה לביצוע, כי בקבוצות של חברים יש לחץ להגיב ולשתף מהר. (יש לקבל כל עמדה מנומקת.)

9. הערכה וביקורת · 13 נק'
השאלה: הכותב טוען שהיום "כל קורא וקוראת צריכים לשמש העורכים של עצמם". הסבירו את הטענה, וכתבו אם אתם מסכימים איתה. בססו את עמדתכם בשני נימוקים.
חייבת לכלול: הסבר: פעם עורכים בדקו לפני פרסום; היום אין מסנן ולכן הבדיקה עוברת לקורא; עמדה ברורה; נימוק 1; נימוק 2
תשובה לדוגמה: הסבר: פעם עורכים בעיתון, ברדיו או בהוצאת ספרים בדקו את המידע לפני שהגיע לציבור. היום כל אחד מפרסם ישירות, ולכן תפקיד הבדיקה עובר לקורא עצמו. עמדה: אני מסכימה. נימוק 1: כמות המידע עצומה ואין גוף שיכול לבדוק הכול, ולכן אם הקורא לא יבדוק – אף אחד לא יבדוק. נימוק 2: כל אחד מאיתנו גם מפיץ מידע כששולח הלאה, ולכן יש לו אחריות כמו של עורך. (עמדה אחרת אפשרית: זו דרישה כבדה מדי מהקורא, ויש צורך גם באתרים שבודקים עובדות. יש לקבל כל עמדה מנומקת.)

10. הערכה וביקורת · 13 נק'
השאלה: למי לדעתכם מיועד המאמר, ומה מטרתו? האם הכותב משיג את מטרתו? נמקו בעזרת שני מאפיינים של המאמר (תוכן, מבנה או לשון).
חייבת לכלול: קהל היעד (בני נוער/קוראים צעירים); המטרה (להקנות כלים לבדיקת מידע ולעודד זהירות לפני שיתוף); הערכה: משיג / לא משיג; שני מאפיינים מהמאמר כנימוק
תשובה לדוגמה: המאמר מיועד לבני נוער ולכל מי שמקבל ומשתף מידע ברשת, ומטרתו לתת כלים פשוטים לבדיקת אמינות ולעודד לעצור לפני ששולחים הלאה. לדעתי הכותב משיג את מטרתו. מאפיין 1 (מבנה): הכלים מסודרים בבירור – "הכלי הראשון... השני..." – ובסוף מסוכמים בארבע שאלות קצרות שקל לזכור. מאפיין 2 (תוכן ולשון): יש דוגמאות מוחשיות מעולמם של הקוראים, כמו תמונת השיטפון וכותרת השוקולד, ופנייה ישירה לקורא ("שאלו את עצמכם", "נסו"). (יש לקבל כל הערכה מנומקת, למשל ביקורת: המאמר ארוך ואין בו דוגמה לבדיקה שלב אחר שלב.)

טקסט 3: האם להתחיל את יום הלימודים מאוחר יותר? (טקסט טיעוני)

1. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: מהי טענת הכותב, ובאיזו שעה הוא מציע להתחיל את יום הלימודים?
חייבת לכלול: הטענה: יום הלימודים צריך להתחיל מאוחר יותר; השעה: שמונה וחצי
תשובה לדוגמה: הכותב טוען שיום הלימודים בחטיבות הביניים ובתיכונים צריך להתחיל מאוחר יותר – בשמונה וחצי ולא מוקדם יותר.

2. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: ציינו את שלושת הנימוקים שהכותב מביא לטובת עמדתו, ונסחו כל אחד במילים שלכם.
חייבת לכלול: נימוק ביולוגי (השעון הפנימי); נימוק לימודי (ריכוז וזיכרון); נימוק של רווחה נפשית ובטיחות; ניסוח במילים שלי
תשובה לדוגמה: 1. ביולוגיה – אצל בני נוער השעון הפנימי מאוחר יותר, ולכן קימה מוקדמת גורמת למחסור בשינה. 2. למידה – שינה מספקת משפרת ריכוז וזיכרון, ולכן השיעורים הראשונים יהיו יעילים יותר. 3. רווחה ובטיחות – מי שישן מעט עצבני ולחוץ יותר, ועייפות בדרך לבית הספר מסוכנת.

3. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: על פי פסקה 5, אילו טענות מעלים המתנגדים להצעה? ציינו שתיים.
חייבת לכלול: טענה 1 (למשל: הלימודים יסתיימו מאוחר ולא יישאר זמן לחוגים/עבודה/שיעורי בית); טענה 2 (למשל: הורים לא יוכלו להביא ילדים / בני נוער צריכים לישון מוקדם)
תשובה לדוגמה: 1. אם הלימודים יתחילו מאוחר הם יסתיימו מאוחר, ולא יישאר זמן לחוגים, לאימונים, לעבודה או לשיעורי בית. 2. הורים חוששים שלא יוכלו להביא את הילדים בשעה מאוחרת כי עליהם להגיע לעבודה. (3. בני נוער צריכים פשוט ללכת לישון מוקדם – הבעיה בהרגלים.)

4. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: כיצד משיב הכותב לטענה ש"בני נוער פשוט צריכים ללכת לישון מוקדם יותר"? הסבירו כיצד תשובתו נשענת על הנימוק שהציג בפסקה 2.
חייבת לכלול: התשובה: מודה שהרגלים חשובים, אבל גם הרגלים טובים לא משנים שעון ביולוגי; קישור לפסקה 2: השעון הפנימי זז מאוחר, ההורמון משתחרר מאוחר; זיהוי המבנה: הודאה חלקית + הפרכה
תשובה לדוגמה: הכותב מודה בחלק מהטענה – נכון שכדאי להרחיק מסכים ולשמור על שעות קבועות – אבל מפריך את עיקרה: גם תלמיד בעל הרגלים מצוינים "לא יכול לשנות את השעון הביולוגי שלו בכוח רצון בלבד". התשובה נשענת על פסקה 2, שבה הסביר שבגיל ההתבגרות השעון הפנימי זז מאוחר וההורמון של העייפות משתחרר מאוחר. כלומר, הבעיה אינה רק הרגלים אלא ביולוגיה – ולכן הפתרון צריך לבוא גם מצד בית הספר.

5. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: מה תפקידה של פסקה 7 ("חשוב לומר גם מה ההצעה אינה") במבנה הטיעון? הסבירו מה הכותב מנסה להשיג בה.
חייבת לכלול: הפסקה מסירה חשד/דעה קדומה: ההצעה אינה פרס לעצלנים; הכותב מציג את עצמו כאחראי והוגן (מוסיף דרישה גם מהתלמידים); התוצאה: הטיעון אמין ומשכנע יותר לפני הסיכום
תשובה לדוגמה: בפסקה 7 הכותב עונה מראש על חשד שאולי עולה אצל קוראים מבוגרים: שההצעה היא דרך של תלמידים "להתפנק". הוא מבהיר שאין מדובר בפרס לעצלנים או בוויתור על משמעת, ואפילו מטיל אחריות על התלמידים – לא לנצל את הזמן כדי להישאר ערים עוד. כך הוא מציג את עצמו כהוגן ואחראי, ומחזק את אמינותו לפני הסיכום.

6. פרשנות והיסק · 8 נק'
השאלה: מה מטרת המשפט החותם: "לא מנחשים – בודקים"? הסבירו את הקשר בינו לבין ההצעה שבפסקה האחרונה.
חייבת לכלול: ההצעה: ניסוי של חודש, שאלון לפני ואחרי, החלטה לפי תוצאות; המשפט מציג את ההצעה כגישה מדעית והגיונית; המשפט מקל על מתנגדים להסכים (רק לבדוק)
תשובה לדוגמה: הכותב מציע לנסות את השינוי חודש אחד, לשאול את התלמידים, ההורים והמורים בשאלון לפני הניסוי ואחריו, ולהחליט לפי התוצאות. המשפט "לא מנחשים – בודקים" מציג את ההצעה כדרך מדעית והוגנת: במקום להתווכח על דעות, בודקים בפועל. כך הכותב מקל גם על המתנגדים – הם לא צריכים להסכים לשינוי קבוע, רק לבדיקה.

7. הערכה וביקורת · 12 נק'
השאלה: השוו בין הנימוקים של הכותב לבין הטענות של המתנגדים: מה עומד במרכז הדאגה של כל צד? ציינו לפחות שני הבדלים.
חייבת לכלול: הבדל 1: הכותב מתמקד בגוף ובלמידה של התלמיד; המתנגדים – בלוח הזמנים ובשגרה; הבדל 2: הכותב נשען על הסבר ביולוגי; המתנגדים על שיקולים מעשיים (חוגים, עבודת הורים) ועל הרגלים; מילות השוואה (ואילו / לעומת / מצד אחד...)
תשובה לדוגמה: הבדל 1 – במה מתמקדים: הכותב מתמקד בתלמיד עצמו – בשינה, בריכוז ובמצב הרוח שלו, ואילו המתנגדים מתמקדים בלוח הזמנים של המשפחה ושל אחר הצהריים – חוגים, אימונים, עבודה וההורים שצריכים לצאת לעבודה. הבדל 2 – סוג הנימוק: הכותב נשען על הסבר ביולוגי ומדעי (השעון הפנימי, תפקיד השינה בזיכרון), לעומת המתנגדים, שנשענים על שיקולים מעשיים ועל הטענה שהבעיה היא הרגלים. נקודת דמיון: שני הצדדים רוצים בטובת התלמידים.

8. הערכה וביקורת · 12 נק'
השאלה: השוו בין המאמר "האם להתחיל את יום הלימודים מאוחר יותר?" לבין הכתבה "בית שני, חדר משותף: איך נראים החיים בכפר נוער?": מה מטרת כל טקסט, וכיצד כל אחד מהם משתמש בקולות של אנשים שונים?
חייבת לכלול: מטרת המאמר: לשכנע (טקסט טיעוני); מטרת הכתבה: למסור מידע ולהציג חוויות (כתבה); השימוש בקולות: בכתבה – ציטוטים של מרואיינים רבים; במאמר – עמדת כותב אחד והצגת עמדת המתנגדים בדבריו; נקודת דמיון (שניהם מציגים יותר מצד אחד)
תשובה לדוגמה: מטרה: המאמר הוא טקסט טיעוני שמטרתו לשכנע את הקוראים ואת בית הספר לדחות את תחילת הלימודים, ואילו הכתבה מוסרת מידע ומציגה חוויות כדי לעזור לבני נוער לבחור מקום לימודים – בלי לקבוע עבורם. קולות: בכתבה יש ציטוטים ישירים של אנשים רבים – שירה, אליאס, אביגיל, יפית ונתן – וכל אחד מוסיף זווית אחרת; לעומת זאת, במאמר מדבר קול אחד, של הכותב, והוא מוסר בעצמו את טענות המתנגדים כדי להשיב עליהן. דמיון: שני הטקסטים מציגים יותר מצד אחד – הכתבה מביאה את נתן שעזב, והמאמר מביא את טענות הנגד – וכך שניהם נראים הוגנים ואמינים יותר.

9. הערכה וביקורת · 12 נק'
השאלה: האם לדעתכם הכותב השיב בצורה משכנעת על טענת המתנגדים שהלימודים יסתיימו מאוחר מדי? הציגו עמדה ונמקו.
חייבת לכלול: ציון התשובה של הכותב (חצי שעה, קיצור הפסקות/ארגון המערכת); עמדה ברורה; נימוק (חוזק או חולשה של התשובה)
תשובה לדוגמה: דוגמה: לדעתי התשובה משכנעת רק חלקית. מצד אחד, הכותב מראה שמדובר בחצי שעה בלבד ושאפשר לאזן אותה בקיצור הפסקות או בארגון המערכת, כך שהיום כמעט לא יתארך. מצד שני, קיצור הפסקות עלול לפגוע בזמן המנוחה, שגם הוא חשוב לריכוז – והכותב לא מתייחס לכך ולא מראה איך תיראה מערכת מתוקנת. לכן הייתי מצפה לדוגמה מוחשית של לוח זמנים. (יש לקבל כל עמדה מנומקת.)

10. הערכה וביקורת · 12 נק'
השאלה: כתבו פסקת טיעון קצרה (5–7 משפטים) שבה אתם מציגים עמדה משלכם בשאלה "האם להתחיל את יום הלימודים מאוחר יותר?": טענה, שני נימוקים (לפחות אחד מן המאמר), טענת נגד ומענה לה.
חייבת לכלול: טענה ברורה; שני נימוקים (אחד לפחות מן המאמר); טענת נגד ומענה לה; מילות קישור טיעוניות
תשובה לדוגמה: דוגמה: אני תומכת בהתחלת יום הלימודים בשמונה וחצי. ראשית, כפי שמוסבר במאמר, השעון הפנימי של בני נוער זז מאוחר, ולכן קימה מוקדמת גורמת למחסור בשינה. שנית, מניסיוני בשיעור הראשון קשה לי להתרכז, ואני לומדת הרבה פחות ממה שאני יכולה. אמנם יש הטוענים שהיום יסתיים מאוחר מדי ולא יישאר זמן לחוגים, אולם מדובר בחצי שעה בלבד, ואפשר להתחיל את החוגים מעט מאוחר יותר. לכן כדאי לפחות לנסות את השינוי ולבדוק את התוצאות. (יש לקבל כל עמדה, גם התנגדות, אם הפסקה כוללת את כל רכיבי הטיעון.)

טקסט 4: שנה במגרש: מה למדתי מהקבוצה של יום רביעי (בלוג)

1. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: ציינו שלושה פרטים על הקבוצה שבה שירה מתנדבת, על פי פסקה 2.
חייבת לכלול: מספר הילדים – 12; הגילאים – 8 עד 12; סוגי הצרכים (כיסא גלגלים, אוטיזם וכו')
תשובה לדוגמה: בקבוצה שנים־עשר ילדים וילדות; הם בני שמונה עד שתים־עשרה; חלקם נעים בכיסא גלגלים, חלקם על הרצף האוטיסטי, ויש ילדה עם תסמונת דאון וילד שרואה מעט (מספיקים שלושה פרטים).

2. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: מה ביקשה המאמנת הראשית מהמתנדבים ביום הראשון?
חייבת לכלול: לומר "ילד עם אוטיזם" ולא "ילד אוטיסט"; לשאול לפני שדוחפים כיסא גלגלים
תשובה לדוגמה: רונית ביקשה לומר "ילד עם אוטיזם" ולא "ילד אוטיסט", ולשאול לפני שדוחפים כיסא גלגלים.

3. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: מה אמרה לשירה אמא של אחת הבנות אחרי הטורניר?
חייבת לכלול: זו הפעם הראשונה; שהבת שיחקה בקבוצה כמו כולם
תשובה לדוגמה: האם אמרה שזו הפעם הראשונה שבתה שיחקה בקבוצה "כמו כולם".

4. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: מה למדה שירה מיוסי ומנור בפסקה 2? הסבירו כיצד השתנתה דרך החשיבה שלה.
חייבת לכלול: לפני: חשבה על מה הילדים "לא יכולים"; אחרי: רואה את היכולות והחוזקות שלהם; דוגמאות: יוסי קולע, נור זוכרת תרגילים
תשובה לדוגמה: בהתחלה שירה חשבה בעיקר על מה שהילדים "לא יכולים". יוסי, שבכיסא גלגלים, קולע מקו העונשין טוב ממנה, ונור, שכמעט לא מדברת, זוכרת את כל התרגילים ומתקנת אותה. כך היא למדה לראות את החוזקות של כל ילד ולא רק את הקשיים, והבינה ש"טעתה".

5. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: הסבירו את המשפט "התסכול שלי הוא בעיה שלי, לא שלהם" (פסקה 3). מה הוא מלמד על שירה?
חייבת לכלול: פירוש: האחריות למצוא דרך להסביר היא עליה; התכונה: לקיחת אחריות / בגרות / סבלנות; קישור לדוגמה של עידו
תשובה לדוגמה: שירה מבינה שהכעס שהרגישה כשילד לא הבין לא נובע מאשמת הילד, אלא מהציפייה שלה שכולם יבינו מהר. לכן האחריות עליה – לחפש דרך הסבר אחרת. המשפט מלמד על בגרות ועל לקיחת אחריות: היא לא מאשימה אחרים אלא משנה את עצמה, וכך הצליחה לבסוף ללמד את עידו למסור בהקפצה.

6. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: מדוע לדעתכם כתבה שירה "השילוב לא קורה מעצמו – מישהו צריך להזמין אותו"? על מה הוא מבוסס בבלוג?
חייבת לכלול: פירוש: צריך ליזום ולארגן מפגשים משותפים; ביסוס: הטוריניר מול קבוצה רגילה; הדגמה: העידוד והתמונה המשותפת
תשובה לדוגמה: המשפט מבוסס על הטוריניר: רק כי מישהו ארגן משחק מול קבוצה של בית ספר רגיל, הילדים מכל הקבוצות נפגשו, עודדו זה את זה והצטלמו יחד. שירה מבינה שבלי יוזמה כזאת הקבוצות היו נשארות נפרדות. כלומר כדי שילדים עם צרכים מיוחדים ישתתפו "כמו כולם", מישהו צריך ליצור את ההזדמנות.

7. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: מה תפקיד הפסקה השישית ("לא הכול היה ורוד") במבנה הבלוג? מדוע חשוב שהיא נמצאת בו?
חייבת לכלול: תפקיד: הצגת הקשיים לצד ההצלחות; השפעה: הבלוג אמין וכן יותר; קשר לרעיון ההתמדה
תשובה לדוגמה: הפסקה השישית מציגה את הצד הקשה של ההתנדבות – עייפות, ילד שבכה, כמעט ויתור. היא חשובה כי בלעדיה הבלוג היה נשמע מושלם ולכן פחות אמין. כשהכותבת מודה בקשיים, הקוראים מאמינים לה יותר, וגם לומדים שההישג האמיתי הוא ההתמדה – להגיע גם כשקשה.

8. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: השוו בין הפסקה הראשונה לפסקה האחרונה: כיצד השתנו רגשותיה ומחשבותיה של שירה?
חייבת לכלול: בהתחלה: חשש ("בטן מתהפכת"), לא ידעה למה נכנסת; בסוף: ביטחון ושמחה, נרשמה שוב; השינוי בתפיסה: חשבה שבאה לתת – הבינה שקיבלה
תשובה לדוגמה: בפסקה הראשונה שירה לחוצה ("בטן מתהפכת"), לא בטוחה ואינה יודעת למה היא נכנסת; היא נרשמה בעיקר כי חיפשה התנדבות שקשורה לספורט. בפסקה האחרונה היא בטוחה בעצמה, ממליצה לאחרים ו"כבר נרשמה שוב". גם המחשבה השתנתה: היא הגיעה בטוחה שהיא זו שבאה לתת, ובסוף הבינה שקיבלה יותר ממה שנתנה – סבלנות, שפת כבוד וחברים.

9. הערכה וביקורת · 13 נק'
השאלה: שירה טוענת שכדאי לכל בני הנוער להתנדב. האם הטיעון שלה משכנע? הביעו עמדה ונמקו בשני נימוקים, אחד מהם מן הבלוג.
חייבת לכלול: עמדה ברורה על כוח השכנוע; נימוק מבוסס על הבלוג; נימוק נוסף (אישי או כללי)
תשובה לדוגמה: דוגמה: הטיעון משכנע בעיניי. ראשית, שירה מביאה דוגמאות אמיתיות מחייה – הסבלנות שלמדה עם עידו והטוריניר המשותף – ולא רק סיסמאות. שנית, היא כנה לגבי הקשיים, ולכן קל להאמין לה. עם זאת, אולי לא כל מתנדב יתאים לכל מקום, וכדאי לבחור התנדבות שמתאימה לכישורים. יש לקבל כל עמדה מנומקת בשני נימוקים כנדרש.

10. הערכה וביקורת · 13 נק'
השאלה: המאמנת מבקשת לומר "ילד עם אוטיזם" ולא "ילד אוטיסט". האם לדעתכם לבחירת המילים יש באמת חשיבות? נמקו והביאו דוגמה נוספת משלכם.
חייבת לכלול: עמדה ברורה; נימוק הקשור לכבוד/לתפיסה; דוגמה נוספת משלי
תשובה לדוגמה: דוגמה: כן, לדעתי למילים יש חשיבות. כשאומרים "ילד עם אוטיזם", מזכירים שהוא קודם כול ילד, עם תחביבים ואופי, והאוטיזם הוא רק חלק ממנו. מילים משפיעות על האופן שבו אנחנו רואים אנשים. דוגמה משלי: לומר "תלמיד שמתקשה במתמטיקה" במקום "תלמיד חלש" – הניסוח הראשון משאיר מקום לשיפור. יש לקבל כל עמדה מנומקת עם דוגמה.

טקסט 5: כל טיפה חשובה (אינפוגרפיקה)

1. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: מי חישב את המספרים שבאינפוגרפיקה, ומה נאמר עליהם בהערה?
חייבת לכלול: מי: כיתה ט' דמיונית בפרויקט סביבה; מה: הערכות להמחשה, לא נתונים רשמיים; הם משתנים מבית לבית
תשובה לדוגמה: את המספרים חישבה כיתה ט' דמיונית בפרויקט סביבה. בהערה נאמר שהם הערכות להמחשה, אינם נתונים רשמיים ויכולים להשתנות מבית לבית.

2. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: ציינו שתי בעיות של בזבוז מים בבית הספר, על פי פאנל 3.
חייבת לכלול: ברזייה שהלחצן שלה תקוע ומים זורמים; השקיה בצהריים – המים מתאדים
תשובה לדוגמה: בעיה ראשונה: ברזייה שהלחצן שלה נתקע, ומים זורמים ממנה ללא הפסקה. בעיה שנייה: מערכת השקיה שפועלת בצהריים, כשחלק גדול מהמים מתאדה לפני שהוא מגיע לשורשים.

3. איתור מידע · 8 נק'
השאלה: כיצד אפשר לבדוק אם יש דליפה נסתרת בבית, לפי פאנל 2?
חייבת לכלול: לסגור את כל הברזים; לבדוק את שעון המים; אם המספרים רצים – יש דליפה
תשובה לדוגמה: סוגרים את כל הברזים בבית ובודקים את שעון המים. אם המספרים ממשיכים לרוץ – יש דליפה, וכדאי לקרוא לאיש מקצוע.

4. פרשנות והיסק · 9 נק'
השאלה: מדוע נקרא פאנל 2 "הגנבים השקטים"? הסבירו את הדימוי.
חייבת לכלול: הדמיון: לוקחים משהו בלי רשות; "שקטים": קורה בלי שמרגישים; ביסוס: טפטוף מבזבז אלפי ליטרים בלי שאיש שם לב
תשובה לדוגמה: הדליפות והטפטופים מושווים לגנבים כי הם "לוקחים" מאיתנו מים יקרים בלי רשות. הם "שקטים" כי זה קורה לאט ובלי שמרגישים – טיפה בשנייה שמצטברת לאלפי ליטרים בשנה "בלי שאיש שם לב". הדימוי מדגיש שהבזבוז מסוכן דווקא מפני שאינו נראה.

5. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: מה ניתן להסיק מדבריו של אב הבית בפאנל 3 על תפקידם של התלמידים בחיסכון במים?
חייבת לכלול: מסקנה: לתלמידים תפקיד פעיל וחשוב; הסבר: הם רואים את התקלות ראשונים ויכולים לדווח; השוואה לשלט – מעשה עדיף על תזכורת
תשובה לדוגמה: אפשר להסיק שהתלמידים אינם רק "צרכני מים" אלא שותפים פעילים: הם מסתובבים בחצר ורואים תקלות לפני כולם, ודיווח מהיר שלהם עוצר בזבוז מיד. לדברי אב הבית, מעשה כזה יעיל יותר משלט – כלומר אחריות אישית חשובה יותר מתזכורות.

6. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: מה תפקיד פאנל 4 ("לפני ואחרי") באינפוגרפיקה? כיצד הוא מחזק את המסר שלה?
חייבת לכלול: תפקיד: להראות תוצאה של שינוי הרגלים; חיזוק: הוכחה שהטיפים עובדים; דוגמה מהטבלה (מקלחת 10→5 דקות)
תשובה לדוגמה: פאנל 4 מראה את התוצאה של שינוי הרגלים: לפני הניסוי מקלחות של עשר דקות וברז פתוח, ואחרי חודש מקלחות של חמש דקות, כוס לצחצוח והשקיה בערב – וחיסכון של אלפי ליטרים. הוא מחזק את המסר כי הוא הופך את הטיפים מעצות כלליות להוכחה שאפשר להצליח בשינויים פשוטים.

7. פרשנות והיסק · 10 נק'
השאלה: השוו בין פאנל 5 (טיפים לבית) לבין פאנל 6 (צעדים לבית הספר): במה הם דומים ובמה הם שונים?
חייבת לכלול: דמיון: שניהם מציעים צעדים מעשיים לחיסכון; שוני: בבית – הרגלים אישיים; בבית הספר – פעולה משותפת/מוסדית; דוגמה מכל פאנל
תשובה לדוגמה: הדמיון: שני הפאנלים מציעים צעדים מעשיים ופשוטים לחיסכון במים, ובשניהם יש התייחסות לתיקון תקלות ולהשקיה (תיקון טפטוף / "סיירת טיפה"). השוני: בפאנל 5 הצעדים אישיים ונעשים בידי כל אחד בביתו, כמו מקלחת קצרה או סגירת ברז; בפאנל 6 הצעדים קבוצתיים ומאורגנים, כמו סיירת תלמידים קבועה ושינוי שעות ההשקיה של כל בית הספר. בנוסף, בבית שמונה טיפים, ובבית הספר שלושה צעדים גדולים יותר.

8. פרשנות והיסק · 9 נק'
השאלה: למי מיועדת האינפוגרפיקה, ומה מטרתה? הביאו ראיה אחת מהטקסט.
חייבת לכלול: קהל יעד: תלמידים ובני משפחותיהם; מטרה: לשכנע לחסוך במים / לשנות הרגלים; ראיה: פנייה ישירה, טיפים, שאלת הסיום
תשובה לדוגמה: האינפוגרפיקה מיועדת לתלמידים ולמשפחותיהם, ומטרתה לעורר מודעות ולשכנע אותם לשנות הרגלים ולחסוך במים בבית ובבית הספר. ראיה: היא פונה ישירות לקוראים ("סגרו את כל הברזים", "איזה צעד אחד תתחילו כבר השבוע?") ומציעה טיפים מעשיים לבית ולבית הספר.

9. הערכה וביקורת · 14 נק'
השאלה: יש הטוענים שחיסכון של תלמיד אחד במים אינו משנה דבר. הביעו עמדה בנוגע לטענה זו, ונמקו אותה בשני נימוקים, אחד מהם מבוסס על האינפוגרפיקה.
חייבת לכלול: עמדה ברורה; נימוק המבוסס על האינפוגרפיקה (נתון/פאנל); נימוק נוסף משלי; סיכום
תשובה לדוגמה: דוגמה: אני מתנגדת לטענה. ראשית, לפי פאנל 1, מקלחת של עשר דקות צורכת כ־80 ליטרים; קיצור לחמש דקות חוסך כמעט 40 ליטרים ביום – יותר מ־14,000 ליטרים בשנה לאדם אחד (לפי המספרים להמחשה). שנית, הרגלים מדבקים: תלמיד שחוסך משפיע על משפחתו ועל חבריו, וכך – כמו בפאנל 4 – החיסכון מצטבר לאלפי ליטרים. לכן גם צעד של אדם אחד משנה. יש לקבל גם עמדה תומכת, אם היא מנומקת כנדרש.

10. הערכה וביקורת · 14 נק'

השאלה: האם לדעתכם אינפוגרפיקה היא דרך יעילה יותר מטקסט רגיל להעביר את המסר על חיסכון במים? נמקו בעזרת שתי דוגמאות מהאינפוגרפיקה.

חייבת לכלול: עמדה ברורה; דוגמה ראשונה לאמצעי חזותי/מבני; דוגמה שנייה; הסבר איך האמצעים משפיעים על הקורא

תשובה לדוגמה: דוגמה: כן, לדעתי אינפוגרפיקה יעילה יותר למסר כזה. ראשית, קו הזמן בפאנל 1 עם סמלים ומספרים מאפשר לראות במבט אחד כמה מים הולכים בכל פעולה, מה שבטקסט רגיל היה דורש פסקה ארוכה. שנית, טבלת "לפני ואחרי" בשני צבעים בפאנל 4 ממחישה את השינוי מהר ובבירור. עם זאת, טקסט רגיל יכול להסביר יותר לעומק למה המים יקרים. יש לקבל כל עמדה מנומקת בשתי דוגמאות.

?

השאלה כטקסט – חוברת עבודה לכיתה ט'

חוברת לתלמיד/ה · רגיל

קוראים את השאלה לפני שעונים: חמישה שלבים, שלושה ממדים, חמישה טקסטים

1 2 3 4 5

יצרה: רוית ראש בן ישי

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

תוכן החוברת

חלק א' – מכירים את השיטה	כרזת חמשת השלבים, שלושת הממדים, מילון מילות שאלה, מפרקים שאלה יחד
חלק ב' – טקסט 1 – בית שני, חדר משותף: איך נראים החיים בכפר נוער?	כתבה
חלק ב' – טקסט 2 – לפני ששולחים הלאה: איך מזהים מידע אמין ברשת	מאמר מידע
חלק ג' – טקסט 3 – האם להתחיל את יום הלימודים מאוחר יותר?	טקסט טיעוני
חלק ג' – טקסט 4 – שנה במגרש: מה למדתי מהקבוצה של יום רביעי	בלוג

חלק א' – מכירים את השיטה

❓ חמשת השלבים: קוראים את השאלה כטקסט

1 👀 קוראים את השאלה

קוראים את השאלה או ההוראה עד הסוף – לאט, ואפילו פעמיים.

שאלה היא טקסט קצר: יש בה נושא, מידע והוראה. אל תקפצו לתשובה לפני שסיימתם לקרוא.

2 💡 איזה מידע אפשר להפיק מהשאלה?

שואלים: על מה השאלה? על איזה חלק בטקסט? האם היא נותנת לי מושג, ציטוט או מספר פסקה?

לפעמים חצי מהתשובה כבר כתובה בשאלה – למשל "בפסקה 3 מסופר על...".

3 🖍️ מסמנים את מילות השאלה

מסמנים את מילת השאלה (מה, מדוע, הסבירו, השוו...) ואת המילים שמגדירות את המשימה (שתי, בפסקה 2, לדעתכם, נמקו).

מספר בשאלה = מספר החלקים בתשובה. "נמקו" = חייבים "כי...".

4 🧭 מה עליי לעשות כדי לענות?

מנסחים לעצמנו משפט אחד: "אני צריך/ה לחפש... / להסביר... / להביע עמדה ולנמק...", ומחליטים איפה מחפשים: בטקסט, בין השורות או בראש שלי.

כאן מזהים את ממד השאלה: איתור מידע, פרשנות והיסק, או הערכה וביקורת.

5 ✍️ מבצעים את המשימה

עונים במשפט מלא, משתמשים במילים מהשאלה בפתיחת התשובה, ובודקים: עניתי על כל החלקים?

בדיקה אחרונה: חוזרים לסימונים של שלב 3 ומסמנים ✔ ליד כל חלק שעניתם עליו.

שלושה ממדים של שאלות

🔍 איתור מידע

איפה התשובה? המידע כתוב בטקסט במפורש
מילים מזהות: מה, מי, מתי, היכן, כמה, ציינו, העתיקו, מצאו, מנו
צורת התשובה: מוצאים את המקום בטקסט ומעתיקים או מנסחים במילים שלכם. אין צורך בדעה אישית.
לדוגמה: ציינו שני יתרונות של... על פי פסקה 2.

🧩 פרשנות והיסק

איפה התשובה? התשובה "בין השורות" – מחברים פרטים ומסיקים
מילים מזהות: מדוע, הסבירו, מה ניתן להסיק, מה הקשר, מה מטרת, מה תפקיד, השוו, למה התכוון/ה
צורת התשובה: טענה + הסבר + ביסוס מהטקסט ("כפי שכתוב... ").
לדוגמה: הסבירו מדוע הכותב/ת בחר/ה לפתוח בשאלה.

⚖️ הערכה וביקורת

איפה התשובה? מחברים את הטקסט לידע ולעמדה שלכם
מילים מזהות: האם, הביעו דעה, לדעתכם, נמקו, הציעו, האם הכותרת מתאימה, עד כמה משכנע
צורת התשובה: עמדה ברורה + 2 נימוקים + קשר לטקסט. כל עמדה מנומקת מתקבלת.
לדוגמה: האם לדעתכם הטיעון משכנע? נמקו.

📖 מילון מילות שאלה

מילת השאלה מגלה לנו מה לעשות ואיך תיראה התשובה.

מילת השאלה	ממד	מה עליי לעשות?	איך תיראה התשובה?	דוגמה
מה / מי / מתי / היכן	איתור מידע	לאתר פרט שכתוב בטקסט	משפט מלא עם הפרט שמצאתם	מה הוצע לתלמידים בפסקה 2?
כמה	איתור מידע	לאתר מספר או כמות	המספר + על מה הוא מספר	כמה שעות שינה מומלצות?
ציינו / מנו	איתור מידע	לכתוב פרטים בלי להסביר	רשימה לפי המספר שבשאלה (שניים = 2 פרטים)	ציינו שתי פעולות של המתנדבים.
העתיקו / מצאו	איתור מידע	להעתיק מילים מדויקות מהטקסט	ציטוט במירכאות	העתיקו את המשפט שמסכם את הכתבה.
על פי / לפי הטקסט	איתור מידע	לענות רק ממה שכתוב, לא מהידע שלי	"לפי הטקסט..." + הפרט	לפי הכתבה, מה הקושי הגדול ביותר?
מדוע / למה	פרשנות והיסק	למצוא סיבה – כתובה או מוסתרת	"...משום ש..."	מדוע החליטה הכיתה לשתול צמחי תבלין?
הסבירו	פרשנות והיסק	לפרש ולהבהיר במילים שלי	טענה + הסבר + דוגמה מהטקסט	הסבירו את הכותרת.
מה ניתן להסיק	פרשנות והיסק	לחבר רמזים ולהגיע למסקנה שלא כתובה במפורש	מסקנה + הרמז שהוביל אליה	מה ניתן להסיק על הרגשתה של הכותבת?
מה הקשר בין	פרשנות והיסק	למצוא איך שני דברים מתחברים (סיבה–תוצאה, ניגוד, דוגמה)	"הקשר הוא... כי..."	מה הקשר בין פסקה 2 לפסקה 3?
מה מטרת / מה תפקיד	פרשנות והיסק	להבין למה הכותב/ת כתב/ה חלק מסוים	"המטרה היא ל... – לכן..."	מה תפקיד הציטוט בפסקה 4?
השוו	פרשנות והיסק	למצוא דומה ושונה בין שני דברים	קריטריון השוואה + דומה + שונה	השוו בין שתי העמדות בטקסט.
למי מיועד	פרשנות והיסק	לזהות את קהל היעד לפי רמזים	הנמען + רמז מהטקסט	למי מיועדת המודעה? הוכיחו.
איזו כותרת מתאימה	פרשנות והיסק	לבחור או לנסח כותרת שמסכמת את הרעיון המרכזי	כותרת + הסבר מדוע היא מתאימה	הציעו כותרת אחרת לפסקה 3.
הביאו דוגמה	פרשנות והיסק	לתת מקרה מוחשי שממחיש רעיון	"לדוגמה..." + קישור לרעיון	הביאו דוגמה מהטקסט לעצמאות.
לדעתכם / הביעו דעה	הערכה וביקורת	לנקוט עמדה אישית	"לדעתי... כי..."	לדעתכם, האם כדאי לאמץ את הרעיון?

נמקו	הערכה וביקורת	להוסיף סיבה לכל טענה	טענה + "משום ש..." (לפחות נימוק אחד, עדיף שניים)	האם הייתם מצטרפים? נמקו.
האם	הערכה וביקורת	להכריע (כן/לא/במידה מסוימת) ולבסס	הכרעה + נימוקים	האם הכותרת מתאימה לכתבה?
עד כמה משכנע	הערכה וביקורת	לבקר את הטיעון: נימוקים, דוגמאות, טיעון נגד	הערכה + 2 נימוקים מהטקסט	עד כמה משכנע הטיעון של הכותבת?
הציעו	הערכה וביקורת	ליצור רעיון חדש שמתאים לטקסט	הצעה + למה היא תעזור	הציעו דרך נוספת לחסוך במים.
שכנעו / כתבו מכתב	הערכה וביקורת	לכתוב טקסט קצר משלכם לפי סוגה	מבנה הסוגה + טיעונים	כתבו תגובה קצרה לבלוג.

👩‍🏫 מפרקים שאלה יחד – דוגמה מודרכת

השאלה לקוחה מהטקסט "בית שני, חדר משותף: איך נראים החיים בכפר נוער?". כך נראה פירוק מלא, שלב אחרי שלב:

הסבירו את דברי אליאס: "בהתחלה זה הרגיש כמו משקולת. היום זה מרגיש כמו כנפיים." מה מלמד הדימוי על השינוי שעבר?

1. **קוראים:** קראנו את השאלה עד הסוף, פעמיים.
2. **מה השאלה מספרת לי?** השאלה מצטטת שני דימויים מפסקה 3 ועוסקת בשינוי שעבר אליאס.
3. **מסמנים:** הסבירו · משקולת · כנפיים · מה מלמד הדימוי · השינוי
4. **מה עליי לעשות?** להסביר כל דימוי בנפרד ואז לנסח את השינוי מ"לפני" ל"אחרי"
   הממד: פרשנות והיסק **התשובה חייבת לכלול:** משקולת = העצמאות הכבידה, הייתה עול; כנפיים = העצמאות נותנת חופש וביטחון; השינוי: מעול להעצמה, בעקבות הרגלים חדשים
5. **התשובה:** משקולת היא משהו כבד שמושך למטה: בהתחלה האחריות על הכביסה, הכסף והלימודים הכבידה על אליאס והייתה עול. כנפיים מרימות ומאפשרות לעוף: היום אותה עצמאות נותנת לו תחושת חופש, ביטחון ויכולת. הדימוי מלמד שהעצמאות עצמה לא השתנתה – השתנה היחס של אליאס אליה, כי רכש הרגלים והתחזק (אפילו בבית הוא נעשה זה שמזכיר לאחים לסדר).

✔ בדיקה: חוזרים לכל מילה מסומנת ובודקים שעניתם עליה.

חלק ב' – תרגול מודרך

💭 לפני הקריאה: אילו הייתם יכולים לבחור כל מקום ללמוד בו בתיכון – האם הייתם בוחרים מקום שבו גם ישנים? מה היה הכי מושך אתכם, ומה הכי מפחיד?

טקסט 1 · כתבה

בית שני, חדר משותף: איך נראים החיים בכפר נוער?

תלמידי כיתה ט' מתלבטים איפה להמשיך ללמוד. ביקרנו בכפר נוער ושמענו תלמידים ואנשי צוות מספרים על עצמאות, על געגועים ועל חברות שנמשכת עד הלילה

1. בשבע וחצי בבוקר הכפר כבר ער. בשביל המרכזי, בין עצי האורן לרפת, צועדים בני נוער עם תיקים על הגב, חלקם עדיין בפיג'מה מתחת לסווטשירט. "כאן אף אחד לא מעיר אותך," צוחקת שירה, תלמידת כיתה י' שהגיעה לכפר לפני שנה וחצי. "בבית אמא הייתה צועקת שלוש פעמים. פה, אם לא שמת שעון מעורר – פספסת את ארוחת הבוקר. למדתי את זה בשבוע הראשון."

2. בתקופה הזאת של השנה מתלבטים תלמידי כיתות ט' רבים לאן להמשיך: האם להישאר בתיכון הקרוב לבית, או לעבור למסגרת שבה גם לומדים וגם גרים? כדי להבין מה מחכה למי שבוחר בדרך השנייה, בילינו יום שלם בכפר נוער ושוחחנו עם מי שחיים בו. פגשנו תלמידים ותיקים וחדשים, מדריכות ואם בית, וגם נער אחד שבחר בסוף לחזור הביתה.

3. הדבר הראשון שכולם מזכירים הוא העצמאות. "בגיל חמש עשרה אני מכבס לבד, מנהל לעצמי את הכסף לשבוע ומחליט מתי ללמוד למבחן," מספר אליאס, תלמיד כיתה י"א. "בהתחלה זה הרגיש כמו משקולת. היום זה מרגיש כמו כנפיים." לדבריו, ההרגלים שרכש בכפר עוזרים לו גם כשהוא חוזר הביתה לסופי שבוע: "פתאום אני זה שמזכיר לאחים הקטנים לסדר את החדר."

4. אבל העצמאות מגיעה יחד עם געגועים. "בחודש הראשון בכיתי כמעט כל לילה," מודה אביגיל, שהגיעה מיישוב קטן בדרום. "התגעגעתי לאוכל של סבתא, לכלב שלנו, אפילו לריבים עם אחי." מה עזר לה? "המדריכה שלנו, יפית, ישבה איתי על הדשא ואמרה שזה סימן טוב – שמי שמתגעגע, יש לו בית שאוהב אותו. היא לא ניסתה להעלים את הגעגוע, רק לימדה אותי לחיות לצדו."

5. יפית, אם הבית של הפנימייה כבר שתים עשרה שנה, מכירה היטב את התהליך הזה. "השבועות הראשונים הם הקשים ביותר," היא מסבירה. "אנחנו בונים לכל מי שמגיע מעגל תמיכה: מדריך או מדריכה אישיים, שיחה שבועית, ושותף או שותפה ותיקים בחדר. ההורים מוזמנים לבקר, ובסוף כל שבוע שני רוב התלמידים נוסעים הביתה." לדבריה, אחרי חודש־חודשיים רובם כבר מדברים על הכפר במילה "בית".

6. אחד הנושאים הרגישים ביותר הוא החדר המשותף. ארבעה תלמידים בחדר, ארבעה סדרי יום, ארבעה טעמים במוזיקה. "בהתחלה רבנו על הכול – על האור בלילה, על הזבל, על מי

שמתעורר מוקדם," מספר אליאס. "אז ישבנו וכתבנו אמנה של החדר. יש בה שבעה סעיפים, והיא תלויה על הדלת." שירה מוסיפה: "השותפה שלי לחדר היא היום החברה הכי טובה שלי. אנחנו שונות לגמרי – אני מהעיר והיא מכפר בגליל – ודווקא בגלל זה למדתי ממנה הכי הרבה."

7 עם זאת, לא כולם נשארים. נתן, היום תלמיד בתיכון בעיר מגוריו, ניסה את הכפר במשך שלושה חודשים וחזר הביתה. "הלימודים היו טובים והאנשים היו מקסימים, אבל הבנתי שאני צריך את המשפחה שלי קרוב, בכל יום," הוא אומר. "זה לא כישלון. זאת הייתה בחירה שלמדתי ממנה משהו על עצמי." יפית מסכימה: "כפר נוער מתאים להרבה בני נוער, אבל לא לכולם. חשוב לבחור מתוך היכרות עם עצמך, ולא רק כי חברים הולכים לשם."

8 מה ממליצים המרואיינים למי שעומד לבחור? לבקר במקום לפני ההחלטה, לישון בו לילה אחד אם אפשר, לדבר עם תלמידים ותיקים ולא רק עם המדריכים, ולשאול את עצמכם בכנות מה חשוב לכם. "אל תשאלו רק אם המקום טוב," מסכמת שירה. "תשאלו אם הוא טוב בשבילכם."

📚 **מילים חשובות: עצמאות** – היכולת לעשות דברים לבד ולקבל החלטות בלי עזרה · **משקולת** – חפץ כבד; כאן: משהו שמכביד וקשה לשאת · **אם הבית** – אשת צוות שגרה ועובדת בפנימייה ודואגת לתלמידים · **מעגל תמיכה** – קבוצת אנשים שעוזרים ומחזקים מישהו · **אמנה** – רשימת כללים שאנשים מסכימים עליהם יחד · **מרואיינים** – האנשים שעונים על שאלות בראיון · **בכנות** – באמת, בלי להסתיר ובלי לייפות

שאלות על הטקסט "בית שני, חדר משותף: איך נראים החיים בכפר נוער?"

שאלה 1

8 נק'

1 **ציינו שלושה דברים שאליאס עושה לבד מאז שהגיע לכפר הנוער, על פי פסקה 3.**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

_____

_____

_____

שאלה 2

8 נק'

1. **אילו שלושה חלקים כולל "מעגל התמיכה" שבונים בכפר לתלמידים חדשים?**
2. מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)
4. הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____
5. התשובה שלי:

_____

_____

_____

שאלה 3

8 נק'

1. **מדוע חזר נתן ללמוד בתיכון בעיר מגוריו? ציינו את הסיבה כפי שהוא מתאר אותה.**
2. מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)
4. הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____
5. התשובה שלי:

_____

_____

_____

שאלה 4

10 נק'

1. **הסבירו את דברי אליאס: "בהתחלה זה הרגיש כמו משקולת. היום זה מרגיש כמו כנפיים." מה מלמד הדימוי על השינוי שעבר?**
2. מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)
4. הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____
5. התשובה שלי:

_____

_____

_____

_____

שאלה 5

10 נק'

1. **מה ניתן להסיק מתגובת המדריכה יפית לבכי של אביגיל על הדרך שבה הצוות בכפר מתייחס לגעגועים? הביאו ראיה מהכתבה.**

2. מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4. הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5. התשובה שלי:

_____

_____

_____

_____

שאלה 6

10 נק'

1. **מדוע לדעתכם בחר הכתב לכלול בכתבה את סיפורו של נתן? מה תפקידה של פסקה 7 בכתבה כולה?**

2. מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4. הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5. התשובה שלי:

_____

_____

_____

_____

שאלה 7

8 נק'

1. **מה המשמעות של המשפט החותם את הכתבה: "אל תשאלו רק אם המקום טוב. תשאלו אם הוא טוב בשבילכם"? הסבירו את ההבדל בין שתי השאלות.**

2. מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4. הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5. התשובה שלי:

_____

_____

_____

_____

שאלה 8

13 נק'

1 **השוו בין החוויה של שירה לבין החוויה של נתן בכפר הנוער. ציינו נקודת דמיון אחת ושתי נקודות שוני.**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

שאלה 9

12 נק'

1 **יפית טוענת: "חשוב לבחור מתוך היכרות עם עצמך, ולא רק כי חברים הולכים לשם." האם אתם מסכימים עם טענתה? הציגו עמדה ונמקו בשני נימוקים, אחד מהם לפחות מן הכתבה.**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

שאלה 10

13 נק'

1 **האם לדעתכם הכתבה מציגה תמונה מאוזנת של החיים בכפר הנוער, או שהיא נוטה לצד אחד? נמקו בעזרת שתי דוגמאות מן הכתבה.**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

_____

_____

_____

_____

_____

💭 **לפני הקריאה: האם קרה לכם שהאמנתם לידיעה שקראתם ברשת והתברר שהיא לא נכונה? איך גיליתם?**

טקסט 2 · מאמר מידע

לפני ששולחים הלאה: איך מזהים מידע אמין ברשת

ברשת כל אחד יכול לפרסם כל דבר. ארבעה כלים פשוטים יעזרו לכם להבחין בין מידע מבוסס לבין שמועה בתחפושת

1. פעם, כדי שמידע יגיע לאלפי אנשים, היה צריך עיתון, תחנת רדיו או הוצאת ספרים. בדרך כלל עמדו שם עורכים שבדקו את הדברים לפני הפרסום. היום כל אחד יכול לכתוב משפט ולשלוח אותו לרבבות אנשים בתוך דקות. זו הזדמנות נפלאה לשתף ידע, אבל גם סכנה: ידיעה שגויה יכולה להתפשט מהר יותר מהתיקון שלה. לכן כל קורא וקוראת צריכים היום לשמש, במידה מסוימת, העורכים של עצמם.

2. הכלי הראשון הוא בדיקת המקור. שאלו את עצמכם: מי כתב את הדברים? האם מופיע שם הכותב או שם הגוף שמפרסם? האם יש לו ידע או ניסיון בתחום? מידע על בריאות שנכתב בידי רופאה ומבוסס על מחקרים שונה מאוד מעצה של אדם אנונימי שכתב "שמעתי מחבר". חשוב גם לבדוק אם למפרסם יש אינטרס – למשל, אם מי שמשבח מוצר הוא גם מי שמוכר אותו. כשאין שם של כותב, אין כתובת ליצירת קשר ואין הסבר מאיפה הגיע המידע, כדאי להתייחס אליו בזהירות רבה יותר.

3. הכלי השני הוא בדיקת התאריך. ידיעה יכולה להיות נכונה לחלוטין – אבל ישנה. תמונה של שיטפון שצולמה לפני עשר שנים עלולה לחזור ולהסתובב כאילו צולמה אתמול, ונתון שהיה נכון לפני חמש שנים אולי השתנה מאז. לפני שמסיקים מסקנות, חפשו מתי פורסם המידע ומתי עודכן לאחרונה.

4. הכלי השלישי הוא הצלבה. מידע אמין מופיע בדרך כלל ביותר ממקור אחד. אם רק אתר אחד מדווח על "גילוי מדהים" ושום מקור מוכר אחר לא מזכיר אותו, זו נורה אדומה. השוו בין כמה מקורות שונים ובדקו אם הם מתארים את אותן העובדות. שימו לב: עשרה אתרים שמעתיקים זה מזה אינם עשרה מקורות, אלא מקור אחד שחוזר על עצמו. דרך טובה נוספת היא לבדוק אם הידיעה מפנה למקור המקורי – למחקר, להודעה רשמית או לעדות – ולקרוא אותו בעצמכם, במקום לסמוך על סיכום של מישהו אחר.

5. הכלי הרביעי הוא קריאה זהירה של הכותרת. כותרות נועדו למשוך את העין, ולפעמים הן מבטיחות יותר ממה שהכתבה עצמה אומרת. כותרת כמו "מדענים מגלים: שוקולד מרפא שפעת!" עשויה להסתיר מחקר קטן על כמה עכברים, שבו נמצאה השפעה זעירה בלבד. מילים כמו "מדהים", "בלעדי", "לא תאמינו" או "מה שלא מספרים לכם" הן סימן לעצור ולקרוא את הכתבה כולה לפני שמגיבים או משתפים. כדאי גם לבדוק אם תמונה שמופיעה ליד הכותרת קשורה באמת לסיפור, או שנבחרה רק כדי לעורר רושם.

6. מעבר לכלים האלה, כדאי לשים לב גם לרגשות שלנו. ידיעות שגויות רבות בנויות כך שיעוררו בנו פחד, כעס או התלהבות. כשאנחנו נסערים, אנחנו נוטים להאמין מהר יותר ולשתף בלי

לחשוב. לכן, דווקא כשידיעה מרגשת אותנו מאוד, זה הזמן לעצור לרגע, לנשום ולבדוק.

7 חשוב לזכור שאמינות איננה עניין של "הכול או כלום". יש מקורות שאמינים בתחום אחד ופחות בתחום אחר, ויש ידיעות שחלקן נכון וחלקן מוגזם. המטרה איננה לחשוד בכל דבר, אלא לשאול את השאלות הנכונות. קורא ביקורתי אינו מי שלא מאמין לאף אחד, אלא מי שיודע למה הוא מאמין.

8 בפעם הבאה שתקבלו ידיעה מסעירה, נסו לעבור על ארבע השאלות: מי כתב? מתי? מי עוד מדווח על כך? והאם הכותרת תואמת את התוכן? שתי דקות של בדיקה יכולות לחסוך מבוכה, ולפעמים גם למנוע נזק אמיתי. ואם לא הצלחתם לבדוק – פשוט אל תשלחו הלאה.

📚 **מילים חשובות: רבבות** – עשרות אלפים, מספר גדול מאוד · **אנונימי** – בלי שם, לא יודעים מי הוא · **אינטרס** – תועלת אישית, רווח שמישהו רוצה להשיג · **הצלבה** – השוואה בין כמה מקורות כדי לבדוק שהמידע זהה · **נורה אדומה** – סימן אזהרה, משהו שצריך לעורר חשד · **נסערים** – מרגישים רגש חזק, כמו כעס או פחד · **ביקורתי** – בודק ושואל שאלות לפני שמקבל דבר כנכון

שאלות על הטקסט "לפני ששולחים הלאה: איך מזהים מידע אמין ברשת"

שאלה 1

8 נק'

1 **ציינו את ארבעת הכלים לבדיקת מידע שמוצגים במאמר.**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

_____

_____

_____

שאלה 2

8 נק'

1 **על פי פסקה 2, אילו שאלות כדאי לשאול כדי לבדוק את המקור? ציינו שלוש.**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

_____

_____

_____

שאלה 3

8 נק'

1 **איזו דוגמה מביא הכותב בפסקה 3 כדי להמחיש מדוע חשוב לבדוק את התאריך?**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

_____

_____

_____

שאלה 4

10 נק'

1 **הסבירו את המשפט מפסקה 4: "עשרה אתרים שמעתיקים זה מזה אינם עשרה מקורות, אלא מקור אחד שחוזר על עצמו." איזו טעות של קוראים המשפט בא למנוע?**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

_____

_____

_____

_____

שאלה 5

10 נק'

1 **מדוע, לפי פסקה 6, דווקא ידיעה שמעוררת בנו רגש חזק דורשת בדיקה זהירה יותר? הסבירו את הקשר בין רגש לאמונה במידע.**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

_____

_____

_____

_____

שאלה 6

10 נק'

1 **מה הכותב מתכוון במשפט "קורא ביקורתי אינו מי שלא מאמין לאף אחד, אלא מי שיודע למה הוא מאמין"? מה תפקידה של פסקה 7 במאמר?**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

_____

_____

_____

_____

שאלה 7

12 נק'

1 **השוו בין הכלי השני (בדיקת התאריך) לבין הכלי הרביעי (קריאה זהירה של הכותרת): באיזה מובן שניהם דומים, ובמה הם שונים?**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

_____

_____

_____

_____

_____

שאלה 8

8 נק'

1 **הכותב מציע: "ואם לא הצלחתם לבדוק – פשוט אל תשלחו הלאה." האם לדעתכם זו עצה מעשית לבני נוער? הביעו עמדה ונמקו.**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

_____

_____

_____

_____

_____

שאלה 9

13 נק'

1 **הכותב טוען שהיום "כל קורא וקוראת צריכים לשמש העורכים של עצמם". הסבירו את הטענה, וכתבו אם אתם מסכימים איתה. בססו את עמדתכם בשני נימוקים.**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

_____

_____

_____

_____

_____

שאלה 10

13 נק'

1 **למי לדעתכם מיועד המאמר, ומה מטרתו? האם הכותב משיג את מטרתו? נמקו בעזרת שני מאפיינים של המאמר (תוכן, מבנה או לשון).**

2 מה השאלה מספרת לי? _____ ☐ סימנתי מילת שאלה ומילות משימה (3)

4 הממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

5 התשובה שלי:

חלק ג' – תרגול עצמאי

💭 לפני הקריאה: באיזו שעה אתם מרגישים הכי ערניים ביום? האם השעה הזו מתאימה לשעה שבה מתחילים אצלכם השיעורים?

טקסט 3 · טקסט טיעוני

האם להתחיל את יום הלימודים מאוחר יותר?

מאמר דעה בעיתון השכבה: יום לימודים שמתחיל בשמונה וחצי יתאים יותר לשעון של בני נוער – ויועיל לכולם

1. שבע וחמישים בבוקר, שיעור ראשון. המורה כותבת על הלוח, ובשורה האחרונה שני תלמידים נאבקים כדי לא להירדם. מי שמסתובב בכיתות בשעה הזאת יראה עיניים חצי סגורות, פיהוקים ותלמידים שעדיין לא "התעוררו" באמת. לדעתי, הגיע הזמן לשנות את המצב: יום הלימודים בחטיבות הביניים ובתיכונים צריך להתחיל בשמונה וחצי ולא מוקדם יותר.

2. הנימוק הראשון והחשוב ביותר הוא ביולוגי. בגיל ההתבגרות השעון הפנימי של הגוף זז מאוחר יותר: ההורמון שגורם לתחושת עייפות מתחיל להשתחרר אצל בני נוער מאוחר יותר מאשר אצל ילדים ומבוגרים. לכן נער או נערה שהולכים לישון באחת עשרה בלילה אינם בהכרח "מתפנקים" – פשוט הגוף שלהם עדיין לא מוכן לישון. כשהם נדרשים לקום בשש וחצי, הם מקבלים פחות שעות שינה ממה שהגוף צריך, ובדרך כלל מומלץ לבני נוער לישון בערך שמונה עד עשר שעות.

3. הנימוק השני נוגע ללמידה עצמה. שינה מספקת חיונית לריכוז ולזיכרון: בלילה המוח מסדר את מה שלמדנו במשך היום. תלמיד עייף מתקשה להקשיב, שוכח מהר יותר ומגיב בחוסר סבלנות. כלומר, השעה המוקדמת לא רק מעייפת – היא גם פוגעת במטרה שבשבילה באנו לבית הספר. אם נתחיל מאוחר יותר, השיעורים הראשונים יהיו יעילים יותר.

4. הנימוק השלישי הוא הרווחה הנפשית והבטיחות. בני נוער שישנים מעט נוטים להיות עצבניים ולחוצים יותר, ולעתים קרובות מוותרים על ארוחת בוקר. יתר על כן, תלמידים רבים מגיעים לבית הספר ברגל, באופניים או בתחבורה ציבורית, ועייפות בבוקר מגבירה את הסיכון לחוסר תשומת לב בדרכים. חצי שעה של שינה נוספת יכולה לשפר את מצב הרוח ואת הערנות כבר מההתחלה.

5. כמובן, יש מי שמתנגדים לרעיון. הטענה הנפוצה ביותר היא שאם הלימודים יתחילו מאוחר יותר, הם גם יסתיימו מאוחר יותר, ולא יישאר זמן לחוגים, לאימונים, לעבודה או לשיעורי בית. יש גם הורים שחוששים שלא יוכלו להביא את ילדיהם לבית הספר בשעה מאוחרת יותר, כי עליהם להגיע לעבודה. אחרים טוענים שבני נוער פשוט צריכים ללכת לישון מוקדם יותר, ושהבעיה היא ההרגלים שלהם ולא שעת הצלצול.

6. אלה טענות רציניות, אך אפשר להשיב עליהן. ראשית, מדובר בדחייה של חצי שעה בלבד, שאפשר לאזן בקיצור קטן של הפסקות או בארגון מחדש של המערכת – כך שיום הלימודים

לא יתארך כמעט. שנית, בני נוער רבים מגיעים לבית הספר בכוחות עצמם, ובית הספר יכול לפתוח את שעריו מוקדם ולהציע "פינת בוקר" שקטה למי שהוריו צריכים לצאת מוקדם. ולגבי ההרגלים: נכון שכדאי להרחיק מסכים לפני השינה ולשמור על שעות קבועות, אבל גם תלמיד בעל הרגלים מצוינים לא יכול לשנות את השעון הביולוגי שלו בכוח רצון בלבד.

7 חשוב לומר גם מה ההצעה אינה. היא אינה פרס לעצלנים ואינה ויתור על משמעת. להפך – היא מבוססת על ההבנה שתלמידים ערניים לומדים טוב יותר, מתנהגים טוב יותר ונהנים יותר. ההצעה דורשת גם מאיתנו, התלמידים, אחריות: לא לנצל את חצי השעה הנוספת כדי להישאר ערים עוד יותר בלילה.

8 לסיכום, התחלת יום הלימודים בשמונה וחצי מתאימה לשעון הביולוגי של בני נוער, משפרת את הלמידה ותורמת לרווחה ולבטיחות. את החששות של המתנגדים אפשר לפתור בתכנון נכון. אני מציע שבית הספר שלנו ינסה את השינוי במשך חודש אחד, יבקש מהתלמידים, מההורים ומהמורים למלא שאלון לפני הניסוי ואחריו, ויחליט לפי התוצאות. הרי זה בדיוק מה שלמדנו בשיעורי מדעים: לא מנחשים – בודקים.

📚 **מילים חשובות: ביולוגי** – קשור לגוף ולתהליכים הטבעיים שבו · **מתפנקים** – מבקשים נוחות ולא מוכנים להתאמץ · **רווחה נפשית** – הרגשה טובה, שקט ובריאות של הנפש · **יתר על כן** – נוסף על כך, וגם · **לאזן** – לפצות, ליצור מצב שבו השינוי לא פוגע · **משמעת** – שמירה על כללים וסדר · **ניסוי** – בדיקה מתוכננת כדי לראות מה קורה

שאלות על הטקסט "האם להתחיל את יום הלימודים מאוחר יותר?"

שאלה 1

8 נק' · ✔ קראתי ✔ סימנתי

מהי טענת הכותב, ובאיזו שעה הוא מציע להתחיל את יום הלימודים?

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

_____

_____

שאלה 2

8 נק' · ✔ קראתי ✔ סימנתי

ציינו את שלושת הנימוקים שהכותב מביא לטובת עמדתו, ונסחו כל אחד במילים שלכם.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

_____

_____

שאלה 3

8 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

על פי פסקה 5, אילו טענות מעלים המתנגדים להצעה? ציינו שתיים.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 4

10 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

כיצד משיב הכותב לטענה ש"בני נוער פשוט צריכים ללכת לישון מוקדם יותר"? הסבירו כיצד תשובתו נשענת על הנימוק שהציג בפסקה 2.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 5

10 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

מה תפקידה של פסקה 7 ("חשוב לומר גם מה ההצעה אינה") במבנה הטיעון? הסבירו מה הכותב מנסה להשיג בה.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 6

8 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

מה מטרת המשפט החותם: "לא מנחשים – בודקים"? הסבירו את הקשר בינו לבין ההצעה שבפסקה האחרונה.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 7

12 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

השוו בין הנימוקים של הכותב לבין הטענות של המתנגדים: מה עומד במרכז הדאגה של כל צד? ציינו לפחות שני הבדלים.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 8

12 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

השוו בין המאמר "האם להתחיל את יום הלימודים מאוחר יותר?" לבין הכתבה "בית שני, חדר משותף: איך נראים החיים בכפר נוער?": מה מטרת כל טקסט, וכיצד כל אחד מהם משתמש בקולות של אנשים שונים?

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 9

12 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

האם לדעתכם הכותב השיב בצורה משכנעת על טענת המתנגדים שהלימודים יסתיימו מאוחר מדי? הציגו עמדה ונמקו.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 10

12 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

כתבו פסקת טיעון קצרה (5–7 משפטים) שבה אתם מציגים עמדה משלכם בשאלה "האם להתחיל את יום הלימודים מאוחר יותר?": טענה, שני נימוקים (לפחות אחד מן המאמר), טענת נגד ומענה לה.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

💭 **לפני הקריאה: מה לדעתכם אפשר ללמוד מילדים צעירים מכם? האם קרה לכם שמי שהגעתם "לעזור" לו לימד אתכם משהו?**

טקסט 4 · בלוג

שנה במגרש: מה למדתי מהקבוצה של יום רביעי

פוסט סיכום בבלוג האישי של שירה, תלמידת כיתה ט', אחרי שנה של התנדבות כמאמנת עוזרת

1. לפני שנה בדיוק, ביום רביעי גשום, עמדתי בפתח אולם הספורט של המתנ"ס עם תיק על הגב ובטן מתהפכת. נרשמתי להתנדב כמאמנת עוזרת בקבוצת כדורסל לילדים עם צרכים מיוחדים, בעיקר כי חיפשתי מקום להתנדבות שקשור לספורט. האמת? לא באמת ידעתי למה אני נכנסת. היום, כשאני כותבת את הפוסט הזה, אני יודעת שזו הייתה אחת ההחלטות הכי טובות שקיבלתי.

2. בקבוצה שלנו שנים־עשר ילדים וילדות בני שמונה עד שתים־עשרה. חלקם נעים בכיסא גלגלים, חלקם על הרצף האוטיסטי, ויש גם ילדה עם תסמונת דאון וילד שרואה רק מעט. בשבועות הראשונים חשבתי בעיקר על מה הם "לא יכולים". טעיתי. יוסי, שנע בכיסא גלגלים, קולע מקו העונשין יותר טוב ממני. נור, שבקושי מדברת, זוכרת את כל התרגילים בעל־פה ומתקנת אותי כשאני מתבלבלת בסדר. ומאיה, הילדה עם תסמונת דאון, היא המעודדת הרשמית של הקבוצה: היא מוחאת כפיים לכל מסירה, גם של הקבוצה היריבה.

3. הדבר הראשון שלמדתי הוא סבלנות. אני רגילה לאימונים שלי, שבהם המאמן מסביר פעם אחת ומצפה שנבין. כאן הבנתי שלפעמים צריך להסביר תרגיל חמש פעמים, בחמש דרכים שונות: במילים, בהדגמה, בציור על הלוח, ולפעמים פשוט להחזיק את הכדור יחד. בהתחלה זה תסכל אותי. אחר כך הבנתי שהתסכול שלי הוא בעיה שלי, לא שלהם. כשמצאתי סוף סוף את הדרך הנכונה להסביר לעידו איך מוסרים בהקפצה, ההצלחה שלו הייתה גם שלי. מאז אני שמה לב שאני סבלנית יותר גם בבית, למשל כשאחי הקטן שואל אותי בפעם העשירית אותה שאלה בשיעורי הבית.

4. הדבר השני שלמדתי הוא שמילים חשובות. רונית, המאמנת הראשית, ביקשה מאיתנו כבר ביום הראשון להגיד "ילד עם אוטיזם" ולא "ילד אוטיסט", ולשאול לפני שאנחנו דוחפים כיסא גלגלים. בהתחלה זה נראה לי כמו עניין של ניסוח. היום אני מבינה שזה עניין של כבוד: קודם כול רואים את הילד, ורק אחר כך את האבחנה. ובכלל, כמעט תמיד הכי טוב פשוט לשאול: "איך נוח לך שאעזור?" ועידו, אותו ילד מהמסירה בהקפצה, אמר לי פעם: "אל תעזרי לי לפני שאני מבקש. אני רוצה לנסות לבד." מאז אני זוכרת שעזרה טובה היא עזרה שמשאירה לאחר את הבחירה.

5. הדבר השלישי, ואולי החשוב ביותר, הוא שספורט שייך לכולם. בטורניר האביב שיחקנו מול קבוצה של בית ספר רגיל בשכונה. הייתי בטוחה שזה יהיה מביך. בפועל, אחרי עשר דקות כבר לא היה ברור מי "הקבוצה המיוחדת". השחקנים מהקבוצה השנייה עודדו את יוסי בכל זריקה, ובסוף המשחק כולם הצטלמו יחד. אמא של אחת הבנות ניגשה אליי ואמרה שזו

הפעם הראשונה שהבת שלה שיחקה בקבוצה "כמו כולם". באותו ערב הבנתי שהשילוב לא קורה מעצמו – מישהו צריך להזמין אותו.

6 כמובן, לא הכול היה ורוד. היו ימים שבהם חזרתי הביתה עייפה, ימים שבהם ילד בכה כל האימון ולא הצלחתי להרגיע אותו, ותקופת מבחנים שבה כמעט ויתרתי. דווקא אז רונית הזכירה לי שאין צורך להיות מושלמת – מספיק להגיע. ההתמדה הזאת, להופיע כל רביעי גם כשקשה, לימדה אותי על עצמי יותר מכל מבחן. בכל פעם שעמדתי לוותר, חשבתי על החיוך של מאיה בתחילת כל אימון, והבנתי שהם מחכים לי.

7 אז למי שמתלבטים אם להתנדב: לכו על זה. אל תחפשו את המקום שבו תהיו "גיבורים", חפשו מקום שבו תוכלו ללמוד. אני הגעתי לאולם בטוחה שאני זו שבאה לתת. בסוף השנה הבנתי שקיבלתי הרבה יותר ממה שנתתי: סבלנות, שפה חדשה של כבוד ושנים־עשר חברים קטנים שמחכים לי בכל יום רביעי. ושנה הבאה? כבר נרשמתי שוב.

📚 **מילים חשובות: על הרצף האוטיסטי** – ילדים עם אוטיזם, בדרגות שונות · **תסכל** – גרם להרגשה של כעס ואכזבה כשמשהו לא מצליח · **אבחנה** – השם שרופא נותן למצב או למוגבלות · **השילוב** – כשאנשים שונים משתתפים יחד באותה פעילות · **ההתמדה** – להמשיך לאורך זמן גם כשקשה · **מתלבטים** – לא בטוחים מה להחליט

שאלות על הטקסט "שנה במגרש: מה למדתי מהקבוצה של יום רביעי"

שאלה 1

8 נק' · ✔ קראתי ✔ סימנתי

ציינו שלושה פרטים על הקבוצה שבה שירה מתנדבת, על פי פסקה 2.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 2

8 נק' · ✔ קראתי ✔ סימנתי

מה ביקשה המאמנת הראשית מהמתנדבים ביום הראשון?

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 3

8 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

מה אמרה לשירה אמא של אחת הבנות אחרי הטורניר?

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 4

10 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

מה למדה שירה מיוסי ומנור בפסקה 2? הסבירו כיצד השתנתה דרך החשיבה שלה.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 5

10 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

הסבירו את המשפט "התסכול שלי הוא בעיה שלי, לא שלהם" (פסקה 3). מה הוא מלמד על שירה?

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 6

10 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

מדוע לדעתכם כתבה שירה "השילוב לא קורה מעצמו – מישהו צריך להזמין אותו"? על מה הוא מבוסס בבלוג?

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 7

10 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

מה תפקיד הפסקה השישית ("לא הכול היה ורוד") במבנה הבלוג? מדוע חשוב שהיא נמצאת בו?

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 8

10 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

השוו בין הפסקה הראשונה לפסקה האחרונה: כיצד השתנו רגשותיה ומחשבותיה של שירה?

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 9

13 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

שירה טוענת שכדאי לכל בני הנוער להתנדב. האם הטיעון שלה משכנע? הביעו עמדה ונמקו בשני נימוקים, אחד מהם מן הבלוג.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 10

13 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

המאמנת מבקשת לומר "ילד עם אוטיזם" ולא "ילד אוטיסט". האם לדעתכם לבחירת המילים יש באמת חשיבות? נמקו והביאו דוגמה נוספת משלכם.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

💭 **לפני הקריאה: כמה ליטרים של מים לדעתכם אתם משתמשים ביום אחד? נסו לנחש – ובסוף הקריאה בדקו אם צדקתם.**

טקסט 5 · אינפוגרפיקה

כל טיפה חשובה

אינפוגרפיקה כיתתית לדוגמה: כמה מים אנחנו צורכים, איפה הם מתבזבזים ואיך אפשר לחסוך – בבית ובבית הספר

1. כותרת ראשית: "כל טיפה חשובה". מתחת לכותרת מצוירת טיפת מים גדולה עם פרצוף מחייך, ובתוכה הכיתוב: "מים מתוקים הם משאב יקר, גם במדינה שלמדה להתפיל מי ים ולטהר מים משומשים". בפינה מופיעה הערה בולטת: "כל המספרים באינפוגרפיקה הם הערכות להמחשה, שחישבה כיתה ט' דמיונית בפרויקט סביבה. הם אינם נתונים רשמיים, ויכולים להשתנות מבית לבית." מתחת לטיפה פס כחול דק, כמו מד גובה מים, שמלווה את הקורא לאורך כל האינפוגרפיקה.

2. פאנל 1 – "יום אחד של מים בבית": קו זמן מהבוקר עד הלילה, ועליו סמלים קטנים. צחצוח שיניים עם ברז פתוח – כ־6 ליטרים בכל פעם. מקלחת של עשר דקות – כ־80 ליטרים. הורדת מים באסלה – בין 3 ל־9 ליטרים, לפי סוג המיכל. הפעלת מכונת כביסה – כ־50 ליטרים. בסוף הקו מופיע סכום גדול: "משפחה של ארבע נפשות יכולה להשתמש בכמה מאות ליטרים ביום!"

3. פאנל 2 – "הגנבים השקטים": ציור של ברז מטפטף וצינור סדוק מתחת לכיור. הטקסט: "ברז שמטפטף טיפה בכל שנייה יכול לבזבז עשרות ליטרים בימה, וכמה אלפי ליטרים בשנה – בלי שאיש שם לב." מתחת מופיעה בדיקה פשוטה: "סגרו את כל הברזים בבית ובדקו את שעון המים. אם המספרים ממשיכים לרוץ – יש דליפה, ועדיף לקרוא לאיש מקצוע." לצד הציור מופיע סימן קריאה אדום ותזכורת: "גם אסלה שהמים בה ממשיכים לזרום אחרי ההדחה היא גנב שקט."

4. פאנל 3 – "מה קורה בבית הספר?": שרטוט של חצר בית ספר. בצד אחד ברזייה שהלחצן שלה נתקע ומים זורמים ממנה ללא הפסקה, ובצד השני מערכת השקיה שפועלת בצהרי היום, כשהשמש חזקה וחלק גדול מהמים מתאדה לפני שהוא מגיע לשורשים. בועת דיבור של אב הבית, מר סלים חורי: "דיווח מהיר של תלמיד על ברז תקוע חוסך לנו יותר מים מכל שלט." מתחת לשרטוט נכתב: "בבית הספר מאות ילדים משתמשים באותם ברזים, ולכן גם תקלה קטנה הופכת לבזבוז גדול."

5 פאנל 4 – "לפני ואחרי": טבלה בשני צבעים מציגה את תוצאות הניסוי של הכיתה הדמיונית. לפני הניסוי: מקלחת ממוצעת של עשר דקות, ברז פתוח בזמן צחצוח, השקיה בצהריים. אחרי חודש: מקלחת של חמש דקות, כוס לצחצוח, השקיה בשעות הערב. בשורה התחתונה: "התלמידים העריכו שהחיסכון המשותף בבתיהם היה כמה אלפי ליטרים בחודש – בערך כמו כמה עשרות אמבטיות מלאות."

6 פאנל 5 – "שמונה טיפים לבית": רשימה עם אייקונים. 1. מקלחת קצרה – שיר אחד וזהו. 2. סוגרים את הברז בזמן צחצוח וסבון. 3. מפעילים מכונת כביסה ומדיח רק כשהם מלאים. 4. משתמשים בלחצן הקטן של מיכל ההדחה כשאפשר. 5. מתקנים טפטוף מיד. 6. שוטפים ירקות בקערה ולא תחת ברז זורם, ומשקים בה עציצים. 7. מקררים בקבוק מים במקרר במקום להזרים מים עד שיתקררו. 8. שוטפים מרפסת במגב ודלי ולא בצינור.

7 פאנל 6 – "שלושה צעדים לבית הספר": 1. "סיירת טיפה" – תלמידים בודקים פעם בשבוע ברזים וברזיות ומדווחים על תקלות. 2. שינוי שעות ההשקיה לבוקר המוקדם או לערב, ושתילת צמחים שמסתפקים במעט מים. 3. שלט מזכיר מעל כל כיור, שהתלמידים מעצבים בעצמם. ליד כל צעד מופיע ציור של תלמידים עובדים יחד, ומעליהם הכותרת: "ביחד חוסכים יותר".

8 שורת סיום בתחתית האינפוגרפיקה, באותיות גדולות: "מים לא נוצרים בברז. כל טיפה שאנחנו חוסכים היום – נשארת למחר." לצדה מופיעה שאלה לקוראים: "איזה צעד אחד תתחילו כבר השבוע?"

📚 **מילים חשובות: משאב** – חומר מהטבע שבני אדם צריכים ומשתמשים בו · **להתפיל** – להוציא את המלח ממי ים כדי שאפשר יהיה לשתות אותם · **מתאדה** – הופך לאדים ונעלם לאוויר · **דליפה** – מים שבורחים מצינור או מברז מקולקל · **בימה** – ביום ובלילה יחד, 24 שעות · **מגב** – כלי ניקוי עם גומי לדחיפת מים על הרצפה

שאלות על הטקסט "כל טיפה חשובה"

שאלה 1

8 נק' · ✔ קראתי ✔ סימנתי

מי חישב את המספרים שבאינפוגרפיקה, ומה נאמר עליהם בהערה?

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות? _____

_____

_____

שאלה 2

8 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

ציינו שתי בעיות של בזבוז מים בבית הספר, על פי פאנל 3.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 3

8 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

כיצד אפשר לבדוק אם יש דליפה נסתרת בבית, לפי פאנל 2?

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 4

9 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

מדוע נקרא פאנל 2 "הגנבים השקטים"? הסבירו את הדימוי.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 5

10 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

מה ניתן להסיק מדבריו של אב הבית בפאנל 3 על תפקידם של התלמידים בחיסכון במים?

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 6

10 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

מה תפקיד פאנל 4 ("לפני ואחרי") באינפוגרפיקה? כיצד הוא מחזק את המסר שלה?

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 7

10 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

השוו בין פאנל 5 (טיפים לבית) לבין פאנל 6 (צעדים לבית הספר): במה הם דומים ובמה הם שונים?

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 8

9 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

למי מיועדת האינפוגרפיקה, ומה מטרתה? הביאו ראיה אחת מהטקסט.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 9

14 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

יש הטוענים שחיסכון של תלמיד אחד במים אינו משנה דבר. הביעו עמדה בנוגע לטענה זו, ונמקו אותה בשני נימוקים, אחד מהם מבוסס על האינפוגרפיקה.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

שאלה 10

14 נק׳ · ✔ קראתי ✔ סימנתי

האם לדעתכם אינפוגרפיקה היא דרך יעילה יותר מטקסט רגיל להעביר את המסר על חיסכון במים? נמקו בעזרת שתי דוגמאות מהאינפוגרפיקה.

4 ממד: ◯ איתור מידע ◯ פרשנות והיסק ◯ הערכה וביקורת מה עליי לעשות?

בודקים את עצמנו

מחוון עצמי

- ☐ קראתי את השאלה עד הסוף, יותר מפעם אחת.
- ☐ כתבתי מה השאלה כבר מספרת לי.
- ☐ סימנתי את מילת השאלה ואת המילים שמגדירות את המשימה.
- ☐ ניסחתי לעצמי "מה עליי לעשות" וזיהיתי את הממד.
- ☐ עניתי במשפט מלא שפותח במילים מהשאלה.
- ☐ עניתי על כל החלקים (אם כתוב "שתי" – יש שתיים).
- ☐ בשאלת "נמקו" כתבתי "משום ש...".
- ☐ חזרתי לטקסט כדי לבדוק את התשובה.

כרטיס יציאה

שם: _____ **תאריך:** _____

מילת שאלה אחת שלמדתי לזהות היום ומה היא דורשת:

השלב מתוך החמישה שהכי עזר לי:

שאלה שעדיין קשה לי לפרק: